

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Spolupracující obviněný

Diplomová práce

Kateřina Novotná

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce: únor 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Kateřina Novotná

Poděkování

Děkuji prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za vedení diplomové práce a za poskytnuté informace. Dále bych ráda poděkovala touto cestou JUDr. Evě Drahotové, která mi poskytla cenné informace z praxe.

Obsah

1. Pojem korunního svědka a spolupracujícího obviněného a jejich vývoj.....	4
1.1 Pojem korunního svědka	4
1.1.1 Korunní svědek v USA.....	6
1.1.2 Korunní svědek v Německu	7
1.2 Institut spolupracující obviněný	8
1.2.1 Vývoj institutu spolupracujícího obviněného.....	8
1.2.2 Aktuální právní úprava institutu spolupracujícího obviněného.....	10
1.3 Úvahy o institutu spolupracujícího obviněného a korunního svědka	11
2. Zásady trestního řízení ovlivněné institutem spolupracujícího obviněného	14
2.1 Zásada kontradiktornosti trestního řízení a rovnost zbraní.....	15
2.2 Zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností.....	16
2.3 Zásada presumpce nevinny	16
2.4 Zásada rovnosti všech účastníků	17
2.5 Zásada efektivity a hospodárnosti	17
2.6 Zásada legality a oportunity	18
2.7 Instituty s podobným účinkem	19
2.7.1 Odklony	19
2.7.2 Dohoda o vině a trestu	20
2.7.3 Narovnání	21
2.7.4 Podmíněné zastavení trestního stíhání.....	22
2.7.5 Názory odborné veřejnosti	23
3. Organizovaný zločin	25
3.1 Pojem organizovaný zločin	25
3.2 Organizovaný zločin v mezinárodním kontextu	27
3.3 Organizovaná zločinecká skupina	29
3.3.1 Pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny	30
3.4 Účast na organizované zločinecké skupině.....	31
3.5 Operativně pátrací prostředky	31
3.5.1 Použití policejního agenta v boji proti organizovanému zločinu	32

3.5.2 Předstíraný převod.....	35
3.5.3 Sledování osob a věcí	35
4. Spolupracující obviněný.....	38
4.1 Přiznání statusu spolupracujícího obviněného	38
4.2 Motivace.....	41
4.3 Výpověď.....	42
4.4 Potrestání spolupracujícího obviněného	43
4.5 Institut spolupracujícího obviněného a institut utajeného svědka.....	46
4.5.1 Zákonné podmínky aplikace institutu utajeného svědka.....	46
4.5.2 Lze institut utajeného svědka aplikovat na spolupracujícího obviněného?....	48
4.6 Ochrana spolupracujícího obviněného	48
4.6.1 Osoba ohrožená a chráněná	49
4.6.2 Formy zvláštní ochrany a pomoci	50
4.6.3 Ochrana svědka v zahraničí.....	51
5. Případové studie, kde došlo k aplikaci institutu spolupracujícího obviněného ..	53
5.1 První případová studie.....	53
5.1.1 Výpověď spolupracujícího obviněného.....	57
5.1.2 Udělení trestu.....	58
5.2 Druhá případová studie	60
5.2.1 Výpověď spolupracujícího obviněného.....	61
5.2.2 Udělení trestu.....	63
5.3 Závěr	64
Závěr	66
Seznam použité literatury	68
Monografická literatura a sborníky	68
Odborné články	69
Webové prameny	70
Právní předpisy.....	71
Jiné právní předpisy	71
Judikatura	72
Abstrakt	73

Seznam zkratek

TŘ - Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

TZ - Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ELPS - Evropský soud pro lidská práva

LZPS - Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobody jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

StGB - Strafgesetzbuch

Btmg - Gesetz über den Verkehr mit Betäubungsmitteln

StPO - Strafprozeßordnung

Zákon o ochraně svědka - Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o policii ČR - Zákon č. 273/2008 Sb., Zákon o Policii České republiky

Úvod

Právní úprava institutu spolupracujícího obviněného se dostala do TŘ novelou č. 41/2009 Sb., která nabyla účinnosti dnem 1. 1. 2010. Institut spolupracujícího obviněného je zakotven v § 178a TŘ a následujících. Předmětná úprava umožňuje státnímu zástupci v řízení o zločinu v obžalobě označit obviněného za spolupracujícího po splnění podmínek uvedených v §178a TŘ. Motivací pro stíhané osoby je skutečnost, že případná spolupráce v rámci institutu spolupracujícího obviněného umožní soudu snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, aniž by byl při snižování trestu omezen zákonnou úpravou, případně může soud participaci v rámci institutu spolupracujícího obviněného posoudit jako polehčující okolnost. Za určitých podmínek může státní zástupce v obžalobě navrhnout také upuštění od potrestání.

Úprava vychází z myšlenky, že zájem státu na rozkrytí organizovaného zločinu, do kterého je obtížné proniknout, převyšuje zájem na postihu jednotlivce, který se přímo nebo nepřímo na trestné činnosti podílel a umožnil odhalení a usvědčení spolupachatelů závažné trestné činnosti. Jedná se o jeden z mnoha prostředků, které jsou využívány v boji proti organizovanému zločinu, ten představuje jedno z největších bezpečnostních rizik společnosti. Organizované zločinecké skupiny ovlivňují politiku, justici, obchod, mediální a zábavní průmysl, občanskou společnost a to takovým způsobem, že i pro bezpečnostní sbory je často složité rozlišovat mezi legální a nelegální činností. Síla organizovaného zločinu spočívá zejména v její hospodářské úrovni, možnosti získávat vysoké zisky, které zčásti směřují na zdokonalení její infrastruktury. Dopadení členů organizovaného zločinu je velmi složité, stěžejní myšlenkou institutu spolupracujícího obviněného je usvědčení z protiprávního jednání a naplnění tak principu efektivity, který jde ruku v ruce s principem hospodárnosti. Avšak odpůrci tohoto institutu poukazují na mnohé nedostatky vyskytující se v aktuální úpravě tohoto institutu. Jedním z nich je rezignace na princip přiměřenosti trestu, což může odporovat i jiným zásadám trestního řízení.

Cílem práce je především popsat účinnou právní úpravu spolupracujícího obviněného a jeho aplikaci při potírání organizovaného zločinu. Práce je rozdělena do 5 kapitol. Vycházím zejména z komentářů a zveřejněných odborných článků.

V první kapitole je nejprve popsán pojem korunního svědka a v jednotlivých podkapitolách je stručně vymezeno pojetí institutu korunní svědka v USA a Německa. Dále se věnuji vývoji institutu spolupracujícího obviněného, za jakých podmínek byl přijat až po jeho aktuální znění. V závěru kapitoly jsou jednotlivé pojmy rozebrány a následuje zamyšlení nad dostatečností aktuální úpravy.

Ve druhé kapitole uvádím jednotlivé základní zásady trestního řízení a popisuji, jakým způsobem je institut spolupracujícího obviněného ovlivňuje. Podrobněji se zabývám zásadou legality a oportunity, na kterou navazují další podkapitolou, kde popisují projevy oportunity.

V třetí kapitole se věnuji organizovanému zločinu a to i v mezinárodním kontextu. Dále se zabývám organizovanou zločineckou skupinou a účastí na ní. V následující podkapitole vymezují další možné prostředky boje proti organizovanému zločinu. Konkrétně popisují možnosti použití policejního agenta, předstíraného převodu, sledování osob a věcí.

Ve čtvrté kapitole se podrobně zabývám úpravou institutu spolupracujícího obviněného. Nejprve rozebírám samotný způsob přiznání statusu spolupracujícího obviněného a uvádím nedostatky, které v souvislosti s tímto procesem vznikají v praxi. Dále posuzuji motivaci obviněných ke spolupráci a také náležitosti výslechu, potrestání spolupracujícího obviněného. V další podkapitole se zabývám možnou aplikací institutu utajeného svědka na spolupracujícího obviněného. V poslední podkapitole se věnuji ochraně spolupracujícího obviněného a obecně právní úpravě ochrany svědků a dalších osob.

V páté kapitole jsou popsány poznatky ze spisů, které mi byly poskytnuty Krajským soudem Ústí nad Labem – pobočka Liberec. Rozebírám případy, ve kterých došlo k aplikaci institutu spolupracujícího obviněného. Případová studie je zaměřena zejména na výpověď

spolupracujícího obviněného, přiznání statusu spolupracujícího obviněného a udělení trestu spolupracujícímu obviněnému v porovnání s ostatními obviněnými.

1. Pojem korunního svědka a spolupracujícího obviněného a jejich vývoj

1.1 Pojem korunního svědka

Počátek tohoto institutu je v Anglii. Vychází z termínu *approver*, což byl spolupachatel trestného činu a za pomoc objasnění trestné činnosti mu byla udělena milost. Pokud spolupachatelé nebyli uznáni vinnými, byl *approver* odsouzen k smrti.¹

Později byla uzákoněna odměna za poskytnutí výpovědi, která vede k objasnění trestných činů, které byly vymezeny. To vedlo k motivaci jednotlivých osob ochotně poskytovat výpovědi. Status korunního svědka byl přiznán jen tomu, co poskytl nejvíce důkazů. Jedná se o systém označovaný jako „The crown witness system“, který vznikl v 18. století.²

Kontinentální právní úprava se inspirovala úpravou anglosaskou. Institut korunního svědka byl zaveden v Německu v roce 1989, v Itálii v roce 1991, Polsku v roce 1997, v Maďarsku v roce 1994. V Itálii se zavedením tohoto institutu došlo k odhalení velkého množství organizovaných zločinů, ale také k zločinům ze msty na osobách, které se na odhalení podíleli. Například vražda vrchního státního zástupce Gaetana Costy, soudce Cesare Teerranovy, vedoucího palermské vyšetřovací skupiny Borise Giuliana, italského prokurátora Giovanniho Falconeho, specializujícího se na vyšetřování a odhalování trestné činnosti Cosy Nostry. Reakcí na situaci bylo zpřísnění sankcí za trestné činy spáchané ve zločineckých organizacích a snaha o zavedení nových prostředků proti organizovanému zločinu.

Lze definovat institut dle Hendrychova právního slovníku, který považuje za „*korunního svědka pachatele trestného činu, jemuž byl dán příslib, že nebude stíhán nebo bude mírněji potrestán, pokud svou výpovědí usvědčí jiné spolupachatele*“³.

¹ CAMPBELL Henry a kol. Blackův právní slovník. 6. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1993, pod heslem „Approver“.

² LANGBEIN, John H., LERNER, Renée Lettow, SMITH, Bruce P. History of the common law: the development of Anglo-American legal institutions. Austin: Wolters Kluwer, 2009. Aspen publishers.

³ HENRYCH a kolektiv, Hendrychův právní slovník, 3. vydání, C.H.Beck, přístup Beck online, pod heslem korunní svědek.

Korunního svědka chápe Pipek jako „osobu, která je podezřelá z účasti a nebo podílu na trestné činnosti, některé s forem trestného činu v trestním řízení vystupuje proti dalším osobám, které jsou podezřelé, že se na této činnosti podíleli a nebo účastnili a to jako hlavní svědek ve prospěch obžaloby, kterému je jako protihodnota v souladu se zákonem orgány činnými v trestním řízení ve veřejném zájmu garantovaná beztrestnost a nebo pro něj příznivá moderace trestního postihu.“⁴

Musil jej vymezuje jako „spolupachatele trestného činu nebo účastníka na trestném činu, který uzavře s orgány činnými v trestním řízení dohodu o tom, že bude pravdivě vypovídat ve prospěch obžaloby a přispěje tak k odhalení či usvědčení jiného spolupachatele (účastníka), a který je za podání takového svědectví státem „honorován“ tím, že mu poskytne privilegium nestíhatelnosti, beztrestnosti nebo zmírnění trestu nebo výkonu trestu, event. též zvláštní ochranu před pomstou.“⁵ Institut korunního svědka se řadí mezi kontroverzní. Příznivci tohoto institutu vyvyšují jeho efektivitu proti nejnebezpečnějším formám kriminality. Jeho uplatnění shledávají efektivní zejména v situaci, kdy jednotlivé prostředky trestního práva selhávají a obžaloba se pak nachází v tzv. důkazní nouzi. Důkazní nouze je situace, kdy orgány činné v trestním řízení nejsou schopny získat dostatek relevantních informací o páčání trestné činnosti. V těchto případech je pak možné, aby stát zákonem omezil některé ústavní principy, vždyť stát zároveň musí zabránit svévoli a to tak, že stanoví přesné zákonné podmínky aplikace.⁶

Při aplikaci dochází k přímé stimulaci pachatele trestných činů k poskytnutí informací související s trestnou činností. Mezi námitky odpůrců institutu korunního svědka patří argument, že pachateli v době, kdy nabízí svoji spolupráci jako korunní svědek, nemůže nikdo zaručit, že mu budou nabízené výhody skutečně poskytnuty. Jaká je tedy motivace účastníka takové informace poskytnout? Dle autora Musila, který argumentuje zkušenostmi např. ze Spojených států nebo z Itálie se ukazuje, že v prostředí běžných zločineckých organizací kriminálního typu je typické, že upřednostňují téměř vždy zjištěné cíle, díky tomu může být institut korunního svědka úspěšně využíván. „Chladná racionální kalkulace něco za něco je členům těchto

⁴ Nad institutem korunního svědka, sborník příspěvků z odborného semináře konaného 6. února 2003, VÁLKOVÁ Helena, STOČESOVÁ Simona, Plzeň 2003, PIPEK, J. Několik poznámek k institutu tzv. korunního svědka. s.65.

⁵ MUSIL Jan, Korunní svědek - ano či ne, Trestní právo, ročník 2001, č. 4, s. 21.

⁶ MUSIL Jan, Korunní svědek - ano či ne, Trestní právo, ročník 2001, č. 4, s. 11.

organizací natolik vlastní, že se nezděrahají využít kontaktů s orgány činnými v trestním řízení.“⁷. Naopak institut korunního svědka je neúčinný v případě teroristických skupin, založených na fundamentálních ideologiích, kde loajalita členů je velmi vysoká.

1.1.1 Korunní svědek v USA

Země, kde dochází k největšímu uplatňování institutu korunního svědka, je USA. Z 5. Dodatku k Ústavě USA a obdobných ustanovení jednotlivých států vyplývá zákaz nutit pachatele svědčit proti sobě a překládat důkazy usvědčující jeho vinu. Na základě tohoto argumentu je udělována imunita neboli „*immunity from prosecution*“. Rozlišují dva typy imunit a to účelovou a transakční. „*Účelová imunita, zakazuje využití svědkova svědectví nebo jakýkoliv jeho výsledků či plodů při jehož trestní stíhání pro trestný čin, ohledně něhož byl vyslýchán.*“ Transakční imunita, jenž je širší formou imunity poskytuje „*svědkovi imunitu z jeho trestního stíhání za jakýkoliv trestný čin, jehož se svědecká výpověď týkala, neboť nemůže být obžalován na základě transakce, záležitosti nebo věci, ohledně níž svědčil nebo překládal důkazy.*“

Z judikatury amerických soudů vychází určité omezení transakční imunity. Za prvé, člověk může být na základě imunizovaného svědectví obžalován pro křivé svědectví, které bylo spácháno jeho výpovědí. Za druhé, imunita se nevztahuje na transakce sice uvedené svědkem v rámci imunizovaného svědectví, na které svědek nebyl dotazován a proto svědek nemůže získat imunitu pro všechny předchozí trestné činy jenom proto, že je uvede do svého svědectví, aniž by se vztahovali k předmětu řízení. V roce 1970 byla transakční imunita nahrazena účelovou imunitou. Vynětí z federálního stíhání může být realizováno pouze na základě rozhodnutí federálního prokurátora, ten takové rozhodnutí musí učinit na základě soudního příkazu. Rozsah soudního přezkumu v oblasti udělování imunity je značně omezen. Federální prokurátor vydá prohlášení, že nebude věc dále stíhat. Takové prohlášení je označované jako

⁷ MUSIL Jan, Korunní svědek ano, či ne, Trestní právo, ročník 2003, číslo 5, st 10.

„*Nolle prosequi*“. Americká literatura ale poukazuje na to, že tento institut je velmi problematický a může být doprovázen řadou protiprávních jednání.⁸

1.1.2 Korunní svědek v Německu

První případy užívání se vyskytují již v 19. století za účelem rozkrytí nebezpečných forem trestné činnosti. Dohody právního státu s pachateli trestných činů jsou obecně považovány za problematické a tak k uzákonění došlo až o 100 let později, tedy v letech 1989, v době, kdy se společnost cítí být ohrožena působením teroristické skupiny Baader/Mainhof. Platnost institutu byla časově omezena do 31. 12. 1999. Zákon obsahoval několik paragrafů, v §1 předpoklady pro upuštění od potrestání, v §2 prominutí trestu, zmírnění trestu, v §3 zvláštní úpravu pro genocidu, vraždu a zabití, v §4 právo zprostředkovatele nevypovídat, v §5 prekluzní lhůtu.

Po skončení platnosti vyvstala otázka, zda je tento institut v právním řádu potřebný, nebo se jedná o překročení limitů právního státu, který by se již neměl znova zavádět. Byl proveden průzkum mezi policisty, obhájci, trestními soudci, státními zástupci, vědci. 90% z nich se vyslovilo pro zachování institutu. Proti zavedení byli zejména obhájci a vědci. Trestní výbor advokátní komory SRN zastával názor, že nebezpečí zneužití je velké a převyšuje výhody, které se získávají aplikací. Springer ve svém článku uvádí případ bývalého italského premiéra Andreottiho, proti kterému bylo zahájeno trestní řízení na základě výpovědi 27 osob, které byly členy organizované skupiny, ve které páchaly trestnou činností a 25 násobného vraha, který v době, kdy byl veden jako korunní svědek, spáchal další dvě vraždy. Tohoto obvinění byl Andreotti nakonec zproštěn.

Německý právní řád, který obsahuje institut korunního svědka, se týká jen vymezených oblastí trestné činnosti. V případě zločineckých organizací „*soud může podle §129 odst.7 StGB, trestního zákoníku, dle své úvahy snížit nebo upustit od potrestání, když se pachatel vážně a dobrovolně snaží zabránit sdružení nebo páčání trestných činů odpovídajících jeho cílům, nebo dobrovolně sdělí úřadům svoje vědomosti, takže je možno zabránit trestným činům, o kterých ví.*“ Soud může trest

⁸ Nad institutem korunního svědka, sborník příspěvků z odborného semináře konaného 6. února 2003, VÁLKOVÁ Helena, STOČESOVÁ Simona, Plzeň 2003, ŠÁMAL Pavel, Nad institutem korunního svědka, st. 44-45.

snížit nebo upustit od potrestání v případě legalizace výnosů z trestné činnosti a v dalších případech, které stanoví zákon. Nejčastěji se uplatňuje §31Btmg, zákona o omamných látkách, kdy soud v případě spolupráce obviněného může rozhodnout o snížení trestu nebo upuštění od potrestání za podmínky, že se nejedná o zvlášť závažný zločin. Institut korunního svědka se v německé úpravě vztahuje pouze na některou zákonem vymezenou trestnou činnost. V případech, které zákon nevymezuje, se uplatňují jiné instrumenty, například u střední a lehčí kriminality se může aplikovat ustanovení §153 StPO, trestní řád. Z tohoto ustanovení vyplývá, že na základě dohody je možné snížit trest na nejnižší možnou hranici, pokud státní zástupce dospěje k názoru, že si obviněný, vzhledem ke svému chování v trestním řízení, takové zvýhodnění zaslouží, v ostatních případech je nutný souhlas soudu.⁹

1.2 Institut spolupracující obviněný

1.2.1 Vývoj institutu spolupracujícího obviněného

První snahy o zakotvení institutu se datují okolo roku 2000. Odborná veřejnost debatovala nad tím, zda by naše právní úprava měla obsahovat tento institut či nikoli. Je zřejmé, že institut korunního svědka odporuje čisté spravedlnosti a zásadě legality, ale jde o velice účinnou cestu, jak získat informace a prokázat vinu, jedinou cestu, jak v některých složitých případech dodržet zásadu presumpce nevinny a přitom objasnit trestný čin. Zločinci své metody vylepšují, dopouštějí se čím dál tím sofistikovanější trestné činnosti a mají tak náskok před justicí, která se jej musí alespoň pokusit dohnat, což na druhou stranu odporuje liberálním zásadám a může vést ke snadnému zneužití.

V roce 2002 Ministerstvo vnitra ve spolupráci s ministerstvem spravedlnosti vypracovalo návrh institutu korunního svědka a institutu spolupracujícího obviněného. Veřejnost se k němu stavěla negativně a po zapracování připomínek byl výsledkem vládní návrh, který byl předkládán v roce 2004. V samotném textu návrhu zákona se pojem korunní svědek nevyskytuje, v důvodové zprávě ho už lze nalézt. Stát má zájem na odhalení a rozbití zločineckých struktur, za tímto účelem poskytuje nabídku výměnné spolupráce. Obviněnému mohlo být nabídnuto snížení trestu pod dolní hranici

⁹ Nad institutem korunního svědka, sborník příspěvků z odborného semináře konaného 6. února 2003, VÁLKOVÁ Helena, STOČESOVÁ Simona, Plzeň 2003, SPRINGER Paul, Korunní svědek v právní úpravě SRN a návrh nové právní úpravy v ČR, st.29-30.

trestní sazby nebo dočasné přerušení a následné zastavení jeho trestního stíhání. Tento proces je dvoufázový, nejprve dochází k vydání rozhodnutí o přerušení trestního stíhání a po splnění zákonných podmínek pro vydání rozhodnutí o zastavení trestního stíhání a zajištění, že obviněný splnil své povinnosti, může dojít k vydání zmiňovaného rozhodnutí.

14. října 2004 byl předložen vládní návrh zavádějící instituty korunního svědka a spolupracujícího obviněného. V průběhu schvalování byl předložen návrh poslanců vztahující se k těmto institutům. Oba návrhy byly zamítnuty Senátem, kde většina členů byli odpůrci těchto institutů. Poslanecké sněmovně byl návrh vrácen, následně Senát přehlasovali, ale prezident republiky využil svého práva veta. Prezident své veto odůvodnil ve stanovisku tak, že upozorňuje na fakt, že u takto důležitého institutu není možné, aby byl přijat těsnou většinou, ale aby v obou komorách Parlamentu České republiky souhlasila většina členů. Dále uvedl, že považuje za nutné, aby pachatel trestného činu byl za jeho spáchání potrestán, pokud by se ono pravidlo nerespektovalo, může to vést ke změně chápání pojmu spravedlnosti a práva ve společnosti. Za problematické považoval přesun rozhodovací pravomoci na státního zástupce, zdůraznil, že odpovědnost za posouzení trestného činu a případné uložení trestu má vždy nést soud.

Novela trestního řádu č. 41/2009 s účinností od roku 1. 1. 2010 zavádí institut spolupracujícího obviněného ustanovením § 178a. Tento institut Gřivna označuje jako předstupeň korunního svědka.¹⁰ Status spolupracujícího obviněného je možné získat po označení státním zástupcem, že se jedná o takovou osobu. Nevzniká po poskytnutí informací od obviněného právní nárok na získání statusu, je to na úvaze státního zástupce, zda osobu označí či nikoliv. Jestliže obviněný oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech, dozná se k činu, pro který je stíhán a prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný, může získat tento status.

V roce 2010 mělo dojít ke změně právní úpravy spolupracujícího obviněného a

¹⁰ GŘIVNA, T. Účinná lítost u korupčních trestních činů. In: Dny práva – 2011 – Days of Law.

také zavedení institutu korunního svědka a protikorupčního agenta. Vládní návrh zákona o protikorupčních opatřeních však nebyl přijat Senátem. Ještě téhož roku byl podán návrh poslancem Martinem Pecinou, který měl zavést institut korunního svědka. Na rozdíl od spolupracujícího obviněného měl dle tohoto návrhu mít korunní svědek při splnění zákonných podmínek právní nárok na zastavení trestního stíhání. Poslanecký návrh stanovil, že rozhodovat o vyloučení trestu bude státní zástupce, popřípadě Nejvyšší státní zástupce, zatím co opozice namítala, že rozhodovat může jen soud. Odpůrci nesouhlasili s konstrukcí principu, že u korunního svědka nemá být rozhodnuto o vině. Vycházeli z teze, že není možné postavit konstrukci efektivity trestního řízení na úkor práv obětí trestného činu.

Ode dne 1. 9. 2012 je účinná novela trestního řádu provedená zákonem č. 293/2012 Sb., zavádí možnost státního zástupce navrhnout upuštění od potrestání pro kolaborujícího obviněného.¹¹

1.2.2 Aktuální právní úprava institutu spolupracujícího obviněného

Je zakotven v ustanovení §178a TŘ, musí být splněny jednotlivé podmínky. Lze je rozdělit na podmínky, které musí být splněny vždy, má-li být označen jako spolupracující obviněný. Další podmínky obviněný nesmí splnit, aby mu mohla být udělena beztrestnost.

Podmínky, které musí být splněny:

1. Řízení o zločinu
2. Oznámení státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobily významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech

¹¹ STUPKOVÁ Lucie, Rigorózní práce, téma Spolupracující obviněný, rok obhajoby 2016, st. 53-62, zpřístupněno z https://is.cuni.cz/webapps/zpp/detail/176643/28673716/?q=%7B%22_____searchform___search%22%3A%22Spolupracuj%5Cu00edc%5Cu00ed+obvin%5Cu011bn%5Cu00fd%22%2C%22_____searchform___butsearch%22%3A%22Vyhledat%22%2C%22PNzppSearchListbasic%22%3A1%7D&lang=cs , zobrazeno: 10:34, 20. 10. 2017.

3. Dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě
4. Prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný
5. Považuje-li státní zástupce označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil

Podmínky, které nesmí být splněny:

1. Spolupracující obviněný nespáchal trestný čin, který je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl
2. Jestliže se nepodílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl
3. Pokud nezpůsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt a pokud nejsou důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody, může státní zástupce v obžalobě navrhnout upuštění od potrestání

Pokud to považuje za nezbytné s ohledem na všechny okolnosti, zejména vzhledem k povaze trestného činu uvedeného v doznání obviněného v porovnání s trestným činem, k jehož objasnění se obviněný zavázal, k míře, v jaké může spolupracující obviněný přispět k objasnění organizovaného zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k významu jeho výpovědi pro dané trestní řízení s ohledem na shromážděné důkazy, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil.

1.3 Úvahy o institutu spolupracujícího obviněného a korunního svědka

Při posouzení těchto institutů je nutné zvážit, zda se jedná o instituty rozdílné. Lze se setkat s různými názory. Návrh poslance Martina Peciny, který později přijat nebyl, měl prosadit institut korunního svědka do našeho právního řádu. V návrhu byly

instituty spolupracujícího obviněného a korunního svědka zcela odlišeny. Poslanec Martin Pecina ve svém projevu z sněmovny uvedl definici korunního svědka: „ *korunní svědek pachatele nebo spolupachatele trestného činu nebo účastníka na trestném činu, který uzavře s orgány činnými v trestním řízení dohodu o tom, že bude pravdivě vypovídat ve prospěch obžaloby a přispěje tak poskytnutím důkazně relevantních informací významným a rozhodným způsobem k odhalení trestného činu nebo k usvědčení pachatele, spolupachatele nebo účastníka výměnou za státem udělené privilegium nestíhatelnosti, případně beztrestnosti ohledně vlastní spáchané trestné činnosti. Nejde tedy o pouhé snížení trestu, nýbrž o úplnou absenci tohoto trestu.*“¹² Od účinné právní úpravy spolupracujícího obviněného dochází k distinkci v právním nároku na daný status. Poslanec Martin Pecina předpokládal právní nárok nestíhatelnosti korunního svědka, v aktuální právní úpravě institutu spolupracujícího obviněného tento právní nárok nevzniká, ačkoliv osobě může být udělena beztrestnost. Pokud obviněný splňuje podmínky stanovené v ustanovení § 178a tr.řádu, je pouze na úvaze státního zástupce, zda obviněného označí v obžalobě za spolupracujícího obviněného či nikoliv, tento institut je na pomezí trestního práva hmotného a procesního. Institut korunního svědka je čistě procesní institut a užívá se ve fázi přípravného řízení, pokud státní zástupce rozhodne o přiznání takového postavení, dojde podmíněnému či dočasněmu přerušování trestního stíhání a tato osoba dále vystupuje v roli procesního svědka. Bonifikací za uzavření dohody mu je nestíhatelnost. Na korunního svědka není tedy podána obžaloba. Nedojde tak k rozhodnutí o vině a trestu, neboť při splnění zákonných podmínek se řízení definitivně zastavuje.¹³

Dle Hendrychova právního slovníku je považován za korunního svědka pachatel trestného činu, jemuž byl dán příslib, že nebude stíhán nebo bude mírněji potrestán, pokud svou výpovědí usvědčí jiné spolupachatele.¹⁴ Bonifikací je nestíhatelnost, ale i možnost mírnějšího potrestání, tudíž se připouští, že by korunní svědek mohl být potrestán. Jedná se o odlišné pojetí institutu korunního svědka, než

¹² Projev Martina Peciny v poslanecké sněmovně, přístup: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/014schuz/s014043.htm> , zobrazeno: 12:35, 21.11.2017.

¹³ Základní zásady trestního řízení - vůdčí ideje českého trestního procesu: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2016, STUPKOVÁ Lucie, str. 211, Spolupracující obviněný.

¹⁴ HENRYCH a kolektiv, Hendrychův právní slovník, 3. vydání, C.H.Beck, přístup Beck online, pod heslem korunní svědek.

v předchozím případě. Dle mého názoru je zavedení institutu korunního svědka nadbytečné, podobnou úpravu již právní řád obsahuje ve formě institutu spolupracujícího obviněného. Nadále by však mělo dojít ke zdokonalování účinné právní úpravy. Současnou právní úpravou není vůbec řešena možnost recidivy, tím se rozumí, že osoba je obviněna ve více kauzách, ve kterých získala status spolupracujícího obviněného. Náš právní řád umožňuje, aby osoba, která již jednou byla označena za spolupracujícího obviněného, byla takto označena opakovaně i v jiných kauzách. Kloním se k názoru, že by mělo dojít k aplikaci tohoto institutu pouze jednou u téhož pachatele, jaké si pravidlo „jednou a dost“ vyslovené prof. Jelínkem¹⁵.

¹⁵ Rozhovor s profesorem Jelínkem, přístup: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhuje-profesor-jelinek> zobrazeno: 09:34, 24.11.2017.

2. Zásady trestního řízení ovlivněné institutem spolupracujícího obviněného

„Základní zásady trestního řízení jsou určité právní principy, vůdčí právní ideje, jimiž je ovládáno trestní řízení.“¹⁶ Jsou základem pro organizaci trestního řízení. Lze uvést, že se jedná o právní myšlenky, které vychází z určitých tradic, již zobecněných. Stojí na nich právní systém jako celek, tak i jednotlivá odvětví. Jejich definování je nesnadné, v literatuře existují definice rozdílné. Šámal definuje základní zásady trestního řízení „jako vůdčí právní ideje, které jsou v důsledku své povahy základem, na kterém je vybudována organizace trestního řízení a úprava činnosti jeho orgánů. Tím je dán jejich význam, neboť na nich spočívá celé trestní právo procesní. Účinné zásady určují hranice jednání jednotlivých subjektů v trestním řízení a tam, kde je vedeno jednání známými zásadami, podstatně zvyšuje míra právní jistoty strany v řízení. Jednání, které je vedeno takovými zásadami, je protikladem jednání ponechaného libovůli subjektu vykonávajícího stanovené pravomoci v trestním řízení.“¹⁷

V poslední době se stát mnohem častěji potýká s kriminalitou, která je sofistikovanější a organizovanější. Vyskytuje se v mnoha státech bez ohledu na jejich ekonomickou vyspělost. Pokud má stát efektivně potlačovat tento druh kriminality, musí mít k tomu adekvátní prostředky, které mu poskytne legislativa. Při tvorbě takové legislativy je nutné, aby byl zákonodárce obezřetný, neboť může dojít k nepřiměřenému zásahu do demokratických zásad a základních lidských práv. Ochrana zbytku společnosti před organizovaným zločinem převáží nad některými právy osob, které nerespektují práva druhých, užití nejprísnějších prostředků je v takovém případě odůvodněné.¹⁸ Institut spolupracujícího obviněného je jeden z takových prostředků, zcela nepochybně zasahuje do zásad trestního řízení. V tomto případě není možné se

¹⁶JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní právo procesní, 2016, Leges, st. 131.

¹⁷ ŠÁMAL Pavel, Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému, Praha 1999, přístup: Aspi, st.44-46.

¹⁸ STUPKOVÁ Lucie, str. 211, Spolupracující obviněný, Základní zásady trestního řízení - vůdčí ideje českého trestního procesu: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2016.

obejít bez zásahu do občanských práv a svobod, o to větší důraz je kladen na požadavky vhodnosti, potřebnosti a přiměřenosti při volbě trestněprocesní metody.¹⁹

2.1 Zásada kontradiktornosti trestního řízení a rovnost zbraní

Za kontradiktornost je považován sporný proces, kde jednotlivé procesní funkce jsou rozděleny na obžalobu, obhajobu, soud. Pod rovností zbraní si lze představit, že každá ze stran musí mít v procesu možnost hájit své zájmy a že žádná z nich nesmí mít podstatnou výhodu vůči odpůrcí straně.²⁰ V odůvodnění nálezu Ústavního soudu ve věci zrušení §272 TŘ, uváděl V. Ševčík, že pojem „rovnost zbraní“ má svůj původ v odlišných historických a kulturních podmínkách anglosaského práva a jeho vývoje a jako takový je „v našich podmínkách při nalézání práva jako kvazidoktrinální silácký pojem nevhodný a nadto, povýšením na princip a v záměně za zásadu rovnosti účastníků řízení, nepřipadný.“ Státní zástupce díky spolupracujícímu obviněnému může získat důkazy, protistrana nemá k dispozici takové prostředky, tím získává výhodu. Jedná se z tohoto pohledu o zásah do občanských práv a svobod účastníků.²¹

Evropský soud pro lidská práva se zabývá otázkou konfliktu mezi institutem korunního svědka a rovností zbraní. Ve své judikatuře vyslovil, že princip korunního svědka je v souladu s čl. 6 ELPS, za předpokladu, že budou splněny podmínky, které definoval. Státní zástupce má otevřený přístup k dohodě s korunním svědkem (spolupracujícím obviněným) a následně je o tom informován soud a výpověď korunního svědka je dostatečně přezkoumána. Je však nutné zajistit přístup obhajoby, výslech takové osoby a možnosti klást jí otázky, podpořit tvrzení korunního svědka i jinými důkazy, jeho výpověď nesmí být jediným důkazem k odsouzení.^{22 23}

¹⁹ MUSIL Jan, Korunní svědek ano, či ne, Trestní právo, ročník 2003, číslo 5, st 11.

²⁰ JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní právo procesní, 2013, Leges, st. 43.

²¹ STUPKOVÁ Lucie, str. 213, Spolupracující obviněný, Základní zásady trestního řízení-vůdčí ideje českého trestního procesu: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2016.

²² Rozhodnutí ESLP ze dne 3. března 2009, ve věci Atanasov proti Bulharsku, č. stítnosti 20309/02; rozhodnutí ESLP ze dne 27. ledna 2004, ve věci Verhoek proti Nizozemsku, č. stítnosti 54445/00.

²³ STUPKOVÁ Lucie, str. 214, Spolupracující obviněný, Základní zásady trestního řízení-vůdčí ideje českého trestního procesu: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2016.

2.2 Zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností

Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. V ustanovení §2 odst.5 TŘ je vyjádřena zásada materiální pravdy. Opakem materiální pravdy je pravda formální, která se užívá zejména v civilním řízení. V oblasti trestního řízení ji nelze použít, uplatní se vždy zásada materiální pravdy. Soud musí vycházet ze zjištění skutečného děje, z obsahově správných faktů soud není vázán nepravdivým doznáním obviněného stejně, jako není vázán pouze důkazními návrhy obviněného.²⁴ V souvislosti s institutem spolupracujícího obviněného lze poukázat na povinnost orgánů činných v trestním řízení přezkoumávat pravdivost jeho výpovědi.

2.3 Zásada presumpce nevinny

Zásada je vyjádřena v §2 odst.2 TŘ tak, že dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen. Uplatňuje se ve všech stadiích procesu. Dle Čl. 40 odst.2 LZPS každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena. Zásada je zakotvena na ústavní úrovni, ale i na mezinárodněprávní. Dle Čl. 14 odst.2 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech každý, kdo je obviněn z trestného činu, považuje se za nevinného, dokud není podle práva prokázána jeho vina. Dle Čl. 6 Evropské úmluvy každý, kdo je obviněn z trestného činu, považuje se za nevinného, dokud jeho vina nebyla zjištěna řádným způsobem. Presumpce nevinny je jeden z prvků práva na spravedlivý proces, zároveň se považuje za základní lidské právo. V případě spolupracujícího obviněného je zásada zachována.²⁵

²⁴ JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní právo procesní, 2016, Leges, st. 157.

²⁵ JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní právo procesní, 2016, Leges, st. 38.

2.4 Zásada rovnosti všech účastníků

Zásada je vyjádřena v čl. 37. odst. 3 LZPS „všichni účastníci jsou si v řízení rovni.“. Nerovnost je spatřována zejména v tom, že jednomu z účastníků je poskytnuta určitá výhoda ze strany orgánů činných v trestním řízení, ostatní účastníci jsou potrestáni obvyklým způsobem. Problém nastává za situace, kdy zákon a orgán činný v trestním řízení neumožňují získání statusu spolupracujícího obviněného za stejných podmínek všem obviněným.

Při aplikaci tohoto institutu může dojít k zásahu do práv poškozeného a to způsobem, že se mu nedostane náležitá satisfakce nebo je o náhradu zkrácen.²⁶ Dle názoru Stupkové by náhrada škody nebyla uplatněna v trestním řízení, ale lze ji uplatnit v řízení civilním. Pokud by se obviněný doznal, tak by poškozený, v civilním řízení žalobce, měl dostatečné důkazní prostředky pro prokázání svých tvrzení o tom, že byla způsobena škoda, kdo ji způsobil, v jaké výši a že existuje příčinná souvislost mezi způsobenou škodou a protiprávním jednáním spolupracujícího obviněného.²⁷

2.5 Zásada efektivity a hospodárnosti

Spolupráce s osobami, které se podílely na trestné činnosti organizované zločinecké skupiny, může pomoci orgánům činným v trestním řízení odhalit závažnou trestnou činnost těchto skupin při vynaložení menších materiálních, finančních a personálních prostředků. Sice při vyšetřování nedojde k vynaložení velkého množství prostředků, pokud je osobě přiznán status obviněného, následně však může dojít k situaci, že je nutné takové osobě poskytnout ochranu, která je značně nákladná. Taková to ochrana je financována z peněz daňových poplatníků, kteří často vnímají spolupracující obviněné jako bývalé „mafiany“. Ochrana spolupracujících obviněných je v boji proti organizovanému zločinu potřebná.²⁸

²⁶ MUSIL Jan, Korunní svědek ano, či ne, Trestní právo, ročník 2003, číslo 5, st 10.

²⁷ STUPKOVÁ Lucie, str. 216, Spolupracující obviněný, Základní zásady trestního řízení-vůdčí ideje českého trestního procesu: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2016.

²⁸ MUSIL Jan, Korunní svědek ano, či ne, Trestní právo, ročník 2003, číslo 5, st 11.

2.6 Zásada legality a oportunity

Zásada legality je zakotvena v ustanovení §2 odst. 3 TR: „*Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.*“ Státní zastupitelství, resp. státní zástupce podle čl. 80 Ústavy ČR zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení. Státní zástupce má zároveň povinnost dbát zásady zakotvené v ustanovení §2 odst.1 TR: „*Nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.*“, státnímu zástupci vzniká odpovědnost za dodržení těchto principů.

Při aplikaci institutu spolupracujícího obviněného stojí proti sobě dva zájmy, zájem na rozkrývání a trestání závažné organizované kriminality a zájem na potrestání jednotlivce, který se dopustil závažné trestné činnosti. Otázkou je, jaký zájem upřednostnit, vzhledem k vysoké škodlivosti organizované kriminality a je potřeba určitým způsobem namotivovat osoby, které jsou součástí takového seskupení a mohou pomoci odhalit činnost takové organizace. Pro dosažení výrazného efektu by měly být poskytnuty co nejširší benefity spolupracujícímu obviněnému. Největším možným benefitem je přiznání beztrestnosti, na druhou stranu, ale je nutné mít na paměti, že obvinění páchali onu trestnou činnost dobrovolně a za ni by měli být potrestáni například některým z alternativních trestů. Při potrestání je nutné posoudit přínos výpovědi spolupracujícího obviněného. Trest by měl být uložen už z důvodu naplnění jedné z funkcí trestního práva hmotného a to funkce preventivní. Působí jednak generálně na širokou veřejnost, kterou od daného jednání odrazuje, tak individuálně, neboť pachatel si příště rozmyslí páčání takové činnosti a zároveň vezme v potaz, že i při poskytnutí spolupráce bude potrestán, byť mírněji. Rozpor se zásadou legality spatřován není, protože pachatel je vždy trestně stíhán a dojde k vyslovení, pokud nedošlo k upuštění od potrestání.²⁹ Existují výjimky ze zásady legality, jsou-li splněny podmínky pro uplatnění odklonů, institutu spolupracujícího obviněného. Odklony se rozumí prostředky, které umožňují vyřízení trestní věci obviněného jiným způsobem,

²⁹ STUPKOVÁ Lucie, str. 215, Spolupracující obviněný, Základní zásady trestního řízení - vůdčí ideje českého trestního procesu: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2016.

než tradičním postavením před soud. Jedná se o dohodu o vině a trestu, podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání.

Opakem zásady legality je zásada oportunity tzn., státní zástupce nemusí z důvodu účelovosti pachatele stíhat, přesto že podmínky pro stíhání jsou splněny. Princip oportunity je vlastní anglosaskému právnímu systému. Oportunita, jakožto ryze anglosaský prvek se uplatňuje nejen v systému Common law, ale i v různých zemích západní Evropy. Vyjadřuje právo státního zástupce nezahajovat trestní stíhání, pokud se jeví trestní stíhání neúčelným a pokud jsou splněny zákonné podmínky. Jeden z nejsilnějších projevů oportunity je podmíněné zastavení trestního stíhání. Důvody oportunitního postupu, které J. Pipek dělí, jsou:

- a) Absolutní - v takových případech úplně absentuje veřejný zájem na trestním stíhání pachatele.
- b) Relativní - pachatel nebude trestně stíhán, neboť mu byl (nebo bude) uložen trest (případně i netrestní postih), který se zdá jako postačující. Může jít např. o kázeňský delikt, popř. o trest za závažnější trestný čin. Je to obdoba faktické konzumpce známé z trestního práva hmotného
- c) Přednostní zájem státu nebo společnosti - výjimečný případ oportunity, který je různě odůvodněn, např. institut spolupracujícího obviněného i účinné lítosti apod.
- d) Uspokojení materiálního trestního nároku jiným způsobem – tomuto případu by v naší právní úpravě odpovídaly odklony.³⁰

2.7 Instituty s podobným účinkem

2.7.1 Odklony

Jedná se o prostředky, které umožňují vyřízení věci obviněného jiným způsobem, než tradičním postavením před soud, který by rozhodoval o vině a trestu. Odklony se řadí mezi výjimky ze zásady legality.³¹ Pojem odklonu zákon nedefinuje. Neexistuje ani jednotná definice, ani přesné teoretické vymezení konceptu odklonu. V

³⁰ MICHORA Zdeněk, Expanzivní oportunita v kontextu rekodifikace trestního procesu a spolupracující obviněný, Brno, přístup: Aspi.

³¹ JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní právo procesní, 2016, Leges, st. 134.

širším smyslu lze odklony vymezit jako alternativu standartního řízení. Takové řízení nedospěje do svého obvyklého konce, řízení se tzv. odkloní a věc se vyřídí jinak. Vždy s výjimkou dohody o vině a trestu dochází k zastavení trestního stíhání, jedná se o jeden z charakteristických znaků.³² Dále typické pro odklony je možnost rychlejšího uspokojení nároku poškozeného. Stanovisko poškozeného k náhradě škody, satisfakci či vydání bezdůvodného obohacení je významné pro použití odklonů.³³

V souvislosti s odklony dochází k uplatňování tzv. restorativní justice, jejím cílem je narovnání vztahů mezi pachatelem a poškozeným a odstranění následků vzniklé jednáním pachatele trestného činu. Dalším typickým znakem pro odklony je, že se neprovádí dokazování v takovém rozsahu, jako u standartního trestního řízení. V definicích se může vyskytnout i skutečnost, že aplikací odklonu dochází k mimosoudnímu vyřízení věci, takové pojetí není zcela přesné, jelikož soud schvaluje dohodu o vině a trestu, dohodu o narovnání, po podání obžaloby rozhoduje o podmíněném zastavení trestního stíhání, trestní příkaz má účinky odsuzujícího rozsudku.³⁴

2.7.2 Dohoda o vině a trestu

Tento institut zavádí novela trestního řádu provedená zákonem č. 193/2012 účinná od 1. 9. 2012, jedná se tak o nejmladší odklon. Lze ji obecně charakterizovat jako postup, při kterém se obviněný, poškozený a státní zástupce dohodnou na návrhu dohody o vině a trestu, kterou musí schválit soud odsuzujícím rozsudkem. Takový postup vychází z tzv. dohadovacího řízení, který má původ v angloamerickém právu. Pro zahájení je potřebné, aby v rámci vyšetřování byl dostatečně prokázán skutkový stav věci a bylo prokázáno, že se skutek stal a že se ho dopustil právě obviněný. Pokud jsou podmínky splněny, může státní zástupce předvolat obviněného k jednání o dohodě. Dohoda obsahuje popis skutku, o němž obviněný prohlásí, že jej spáchal, výměru a druh trestu dle zákona, který schvaluje soud.³⁵

Soud dohodu schválí odsuzujícím rozsudkem ve veřejném zasedání bez dokazování, pokud s takovou dohodou souhlasí. V určitých případech může

³² JELÍNEK Jiří a kolektiv, *Trestní právo procesní*, 2016, Leges, st. 728.

³³ JELÍNEK Jiří a kolektiv, *Trestní právo procesní*, 2016, Leges, st. 271.

³⁴ JELÍNEK Jiří a kolektiv, *Trestní právo procesní*, 2016, Leges, st. 729.

³⁵ JELÍNEK Jiří a kolektiv, *Trestní právo procesní*, 2016, Leges, st. 735.

vyslechnout obviněného a požadovat potřebná vysvětlení, pokud to považuje za nutné. Soud toto odmítne za situace, pokud zjistí, že řízení je stíženo závažnými procesními vadami, například pokud obviněný nebyl zastoupen obhájcem. Důsledek sjednání dohody je, že se obviněný vzdává svého práva na projednání věci v hlavním líčení a také práva na odvolání proti takovému rozsudku. Odvolání je možné podat jen tehdy, když rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, tak jak ji navrhl státní zástupce. Od tohoto postupu státní zástupce očekává, že se mu zlepší důkazní situace, pokud obviněný „prohlásí, že skutek spáchal“ a není důvodných pochyb o pravdivosti takového prohlášení. Obviněný za těchto okolností může očekávat mírnější trest, než jaký by mu byl ve standartním řízení uložen. Řízení je fakultativní, o jeho možnosti rozhoduje státní zástupce. Pro poškozeného představuje možnost rychlejšího uspokojení svých nároků. Poškozený má právo být přítomen dohádovacího jednání bez ohledu na to, zda uplatní nárok na náhradu škody, satisfakci, vydání bezdůvodného obohacení. Pokud se poškozený nedostaví na dohádovací vyjednávání, i přestože byl vyrozuměn, může být sjednána bez jeho přítomnosti. Pokud soud takovou dohodu neschválí, má poškozený právo uplatnit soukromoprávní nárok, nejpozději před zahájení dokazování v hlavním líčení. Trestných činů, ohledně kterých je možné uzavřít dohodu o vině a trestu, je relativně mnoho. Zákon neumožňuje uzavřít dohodu o vině a trestu v případě řízení proti uprchlému, řízení o zvlášť závažném zločinu nebo řízení proti mladistvému před dovršením osmnáctého roku.³⁶

2.7.3 Narovnání

Tento institut byl zaveden novelou trestního řádu z roku 1995.³⁷ „*Narovnání spočívá zejména v dohodě mezi obviněným a poškozeným, která se uplatňuje pouze u přečinů.*“³⁸ Uplatňuje se zejména v případech, kdy stát nemá zájem na trestním postihu a více usiluje o vyrovnání vztahů mezi pachatelem a poškozeným. Základními podmínkami pro schválení narovnání jsou skutečnosti, že obviněný zaplatí vzniklou škodu poškozenému a přispěje odpovídající částkou na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního předpisu. Před rozhodnutím o schválení narovnání dojde

³⁶ JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, Leges, 2016, st. 920.

³⁷ JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, Leges, 2016, st. 1099.

³⁸ JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní právo procesní, 2016, Leges, st. 733.

k vyslechnutí obviněného i poškozeného, před takovým výslechem musí být poučeni o svých právech a o podstatě institutu narovnání. Dříve schvaloval dohodu o narovnání soud. V roce 2001 se toto oprávnění přesouvá na státního zástupce, který takovou dohodu může schválit v přípravném řízení. Novela byla odůvodněna existencí totožné právní úpravy v zahraničí, kde rozhodování o tomto institutu je svěřeno státnímu zástupci, přičemž taková změna může vést k urychlení vyřizování trestních věcí.³⁹ V případě tohoto institutu se vyžaduje souhlas obviněného, ale i poškozeného. Prohlášení obviněného o spáchání skutku není doznáním a nelze jej užít jako důkaz, pokud nedojde ke schválení narovnání. Schválením narovnání se zastavuje trestní stíhání, právní mocí takového rozhodnutí se zakládá překážka věci rozhodnuté.⁴⁰ Proti rozhodnutí o narovnání je přípustná stížnost, kterou může podat obviněný, poškozený i státní zástupce v řízení před soudem. Narovnání ve své podstatě nahrazuje výrok o trestu, z tohoto důvodu je rozhodnutí o schválení narovnání evidováno do rejstříku trestů jako významná skutečnost pro trestní řízení.⁴¹

2.7.4 Podmíněné zastavení trestního stíhání

Tento institut je nejčastější forma odklonu. Smyslem je odlehčit výkonu trestní justice v případě přečinů. Základní podmínky jsou: obviněný se musí doznat, musí nahradit újmu nebo vydat bezdůvodné obohacení nebo uzavřít smlouvu s poškozeným o náhradě újmy či vydání bezdůvodného obohacení nebo učinit vhodná opatření, obviněný s takovým vyřízením věci souhlasí. Co se týká doznání k činu, jde o uvedení všech okolností, které umožňují závěr, že obviněný spáchal stíhaný přečin. Je nutné odlišovat doznání a souhlas obviněného, který musí být udělen. Obviněný nemusí výslovně uvést, že se cítí vinen. Pokud má dojít k náhradě újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, je nutné provést určité kroky. Pachatel uzavře smlouvu s poškozeným k povinnosti uhradit újmu nebo vydat bezdůvodné obohacení, pouhé prohlášení není dostačující. Pouhý slib obviněného o tom, že celou škodu nahradí, nelze

³⁹ JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, 2016, Leges, st. 1099.

⁴⁰ JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní právo procesní, 2016, Leges, st. 733.

⁴¹ JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, 2016, Leges, st. 1100.

považovat za jiná potřebná opatření k náhradě škody.⁴²

„Jiná potřebná opatření“ jsou taková opatření, která přináší určitou míru jistoty jako dohoda, jejíž obsah je právně závazný a jeho splnění lze soudně vymáhat.⁴³ Tento institut se užívá v praxi i pro případy nemajetkové újmy, ačkoliv trestní řád o takové újmě nehovoří. Zákonem č. 193/2012 Sb. byla do trestního řádu zavedena další forma podmíněného zastavení trestního stíhání, která je aplikována u závažnějších přečinů. Uplatňuje se i v případech, které jsou odůvodněné okolnostmi spáchání činu nebo poměry pachatele. Musí být splněny další podmínky - obviněný se musí zavázat, že nebude vykonávat činnost, se kterou souvisel spáchaný přečin nebo složí peněžitou částku na pomoc obětem trestných činů, částka musí být přesně v rozhodnutí určena. O daném institutu rozhoduje usnesením soud, v přípravném řízení státní zástupce, jehož postup navrhuje policejní orgán. V rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání se stanovuje zkušební doba, v prvním případě šest měsíců až dva roky, v druhém případě šest měsíců až pět let, dále je možné obviněnému stanovit další přiměřená omezení a povinnosti. Proti takovému rozhodnutí je možné podat stížnost, právo podat stížnost má i státní zástupce, a to i v případě, že rozhoduje o tomto institutu soud. Pokud obviněný po stanovenou zkušební dobu plnil povinnosti uložené rozhodnutím, tak orgán, který takové rozhodnutí vydal, učiní další rozhodnutí ve formě usnesení o tom, že obviněný se osvědčil. Zároveň dojde k zastavení trestního stíhání podle §11 odst.1 pí.s.f TŘ. V případě, že obviněný nesplní povinnosti uložené rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání, příslušný orgán dojde k závěru, že se neosvědčil a trestní stíhání pokračuje.⁴⁴

2.7.5 Názory odborné veřejnosti

Odklony jsou projevem oportunitity v českém trestním procesu. Představme si situaci, kterou popisuje Řeháček ve svém článku, kdy obviněný spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení, ale státní zástupce dojde k závěru, že mu nelze udělit status spolupracujícího obviněného. V takové situaci už nelze nic obviněnému nabídnout, ledaže by bylo možné sjednat dohodu o vině a trestu, což dosud v řízení o zvlášť

⁴² JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, 2016, Leges, st. 1093.

⁴³ JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, 2016, Leges, st. 1094.

⁴⁴ JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní právo procesní, 2016, Leges, st. 732.

závažných zločinech není podle našeho TRŽ možné. Tímto by se otevřela možnost, kterou lze obviněnému nabídnout za poskytnuté informace, pokud by spolupráce nebyla dostatečná k udělení statusu spolupracujícího obviněného.⁴⁵

⁴⁵ ŘEHÁČEK Jan, Mlčeti zlato aneb spolupracující se státním zástupcem k přísnějšímu trestu, Trestněprávní revue, 2016, roč.15.

3. Organizovaný zločin

Organizovaný zločin v poslední době představuje jedno z největších bezpečnostních rizik společnosti. Organizované zločinecké skupiny ovlivňují politiku, justici, obchod, výrobu, mediální a zábavní průmysl, občanskou společnost a to takovým způsobem, že i pro bezpečnostní sbory je často složité rozlišovat mezi legální a nelegální činnostmi. Odhalit toho, kdo je „*hlavou*“ organizované zločinecké skupiny je ojediněle možné, jedná se o osoby velmi vlivné a často stojí v pozadí zločineckého uskupení. Síla organizovaného zločinu spočívá v její hospodářské síle, čímž získává značnou převahu nad orgány činnými v trestním řízení. Mezi nejčastější činnosti organizovaného zločinu patří výroba, pašování a distribuce drog, daňové podvody, útok na státní majetek, organizování prostituce a obchod s lidmi, organizování nelegální migrace, padělání měny, zboží a porušování autorských práv, praní špinavých peněz, vydírání a korupce, mezinárodní obchod se zbraněmi a výbušninami, organizované krádeže automobilů, bankovní podvody a loupeže. Zisky organizovaného zločinu směřují na zdokonalení její infrastruktury, podplácení svědků, korupci politiků a úředníků, policejních a justičních orgánů. Vzhledem k popsáným skutečnostem je dopadení a usvědčení pachatelů trestné činnosti velmi složité.⁴⁶

3.1 Pojem organizovaný zločin

Ke stanovení právní definice organizovaného zločinu se vychází z informací získaných z kriminologických výzkumů a diskuzí. Lze porovnat několik definic, které vymezují pojem organizovaného zločinu. Definice dle Cyrilla Fijnauta, nejprve cituje Sudethelanda, ten vycházel z myšlenky, že v „*prostředí osob, páchající krádeže v rámci organizovaného zločinu, se vyskytuje jednota, reciprocita vzájemnosti a spolupráce.*“ Dále Fijnaut uvádí informace uvedené ve zprávě tzv. Katzenbachova výboru v roce 1960, kde je uvedeno, že „*organizovaný zločin je rozsáhlá kriminální korporace zaměřená na dodávání nelegálního zboží a služeb velkému množství občanů a obcházející kontrolní mechanismy státu.*“

⁴⁶ KOPEČNÝ Zdeněk, Možnosti a limity použití policejního agenta v boji proti organizovanému zločinu, st. 124,125, Organizovaný zločin: Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, Jiří JELÍNEK a kolektiv.

Další autoři Kenney a Finckenauer uvádí definiční znaky, přičemž žádný ze znaků samostatně nemůže definovat organizovaný zločin. Skupiny organizovaného zločinu *“jsou neideologické, mají organizovanou hierarchii, vykazují kontinuitu v čase, používají násilí nebo hrozbu násilím, mají limitované členství, dosahují zisku prostřednictvím nelegálního podnikání, opatřují nelegální zboží a služby žádané širokou populací, užívají korupci pro neutralizování veřejných činitelů a politiků, snaží se o monopolní postavení, aby získaly exkluzivní kontrolu nad specifickými druhy zboží a služeb, uvnitř skupin existuje specializace úkolů, vytvářejí pravidla mlčenlivosti, plánují s cílem dosahovat dlouhodobé cíle.”* Tito autoři se také zabývali problematikou tzv. „hate groups“, pouličními gangy, motocyklovými gangy. Nejblíže definici organizovaného zločinu jsou motocyklové gangy. Určité rysy mají pouliční gangy. Přesto se mezi organizovaný zločin neřadí, ačkoliv vykazují některé znaky. Typické pro ně je, že jsou vázání na určité prostředí, charakteristické pro ně je věkové nebo etnické složení gangu, mají nižší stupeň organizovanosti a hierarchii. Motiv dosahování stálého vysokého zisku není primární. „Hate groups“ jako jsou například Ku Klux Klan a Aryan Nations mezi organizovaný zločin neřadí. Další definice, která je uváděna velkým množstvím autorů je od D.R. Cresseyho: *„Organizovaný zločin je jakýkoli zločin, spáchaný osobou, která zaujímá určitou pozici v zavedené dělbě aktivit, určené pro páchání trestné činnosti“*.

Lze vymezit další definice, tentokrát autorů postkomunistických zemí, kde jsou rozdílné společenské skutečnosti než v USA. Autor Andres Anvelt původem z Estonska uvádí, že po dobu totalitního státu organizovaný zločin nebyl známý, ale již byl existující a zformovaný. Dle Anvelta se *„organizovaný zločin rozvíjí v oblastech, kde efektivně nepůsobí legislativa a veřejná moc. Neuspokojované sociální potřeby, vztahy a konflikty vytvářejí poptávku po nelegální nabídce jejich uspokojování. Poskytovatelé těchto služeb se potřebují organizovat, vytvořit svá pravidla chování a sankce, dodržovat konspiraci, udržovat styky s představiteli veřejné moci prostřednictvím korupce i dalšími způsoby, což lze považovat za znaky organizovaného zločinu.“* Arpád Eördögh, autor původem z Maďarska, organizovaný zločin posuzuje z hlediska organizovanosti způsobu páchání trestného činu, ale také organizovanosti pachatelů. Vychází zejména z charakteru pachatelů. Ti, co spáchali neúmyslný nebo nedbalostní trestný čin nebo ti, kteří trestný čin spáchali poprvé, dále ti, kteří jednali v silném

rozrušení, nepovažuje Eördögh za zločince. Zbývající kategorie pachatelů považuje za zločince. Tuto kategorii označuje jako profesionální zločin.

Američtí kriminologové uvádí, že organizovaný zločin funguje jako doplněk fungujícího trhu, kdy dochází k distribuci nelegálního zboží a poskytování služeb. Kriminologové z postkomunistických zemí, ale poukazují na fakt, že může vzniknout i tam, kde žádný fungující trh není, v tomto případě bude docházet k distribuci legálního zboží, které je těžko dostupné.⁴⁷

I na úrovni Evropské unie došlo k definování zločinecké organizace. Nejprve přijetím dokumentu označovaný jako Společný postup z 21. prosince 1998, přijatý Radou na základě Článku K.3 Smlouvy o Evropské Unii, o tom, že trestným činem je účast ve zločinecké organizaci v členských státech Evropské unie, tento dokument byl plně nahrazen rámcovým rozhodnutím Rady o boji proti organizované trestné činnosti.⁴⁸ V rámcovém rozhodnutí jsou definovány pojmy zločinného spolčení a organizované skupiny. *Zločinné spolčení* je strukturované sdružení více než dvou osob existující po delší dobu, jednající ve shodě s cílem páchat protiprávní jednání, za která lze uložit trest odnětí svobody nebo opatření omezující svobodu s horní hranicí sazby nejméně čtyři roky nebo vyšší trest za účelem získání přímé nebo nepřímé finanční výhody nebo jiné hmotné výhody. *Organizovaná skupina* je skupina, která není vytvořena nahodile, aby okamžitě páchala trestnou činností, a jejíž členové nemusí nutně mít přesně vymezené úkoly, a u níž není nezbytná kontinuita členství ani rozvinutá struktura.⁴⁹

3.2 Organizovaný zločin v mezinárodním kontextu

Ve vývoji závažné trestné činnosti v mezinárodním rozměru působí mnoho kriminogenních faktorů. Cejp vymezil hlavní kriminogenní rizika vyplývající z mezinárodního vývoje, jimiž jsou globalizace současného světa, prohlubující se rozdíly, volný pohyb přes hranice států, nestabilní politická situace v některých regionech nebo konflikty, ekonomická situace ve světě, riziko liberálního přístupu vůči organizovanému zločinu, nejednotná právní pravidla boje proti organizovanému

⁴⁷ CEJP Martin a kolektiv, Organizovaný zločin v ČR III, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, st. 16- 18, 2004, <http://www.ok.cz/iksp/docs/301.pdf>, datum zobrazení: 9:34, 25. 10. 2017.

⁴⁸ Rámcové rozhodnutí Rady 2008/841/SVV ze dne 24. 10. 2008 o boji proti organizované trestné činnosti.

⁴⁹ JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní právo hmotné, obecná a zvláštní část, 4. Vydání, st. 114.

zločinu.

Globalizací současného světa dochází postupně k propojování všech systémů, vzájemná závislost je nezbytný rys současného světa. Globalizovaná společnost je zranitelná a to v důsledku působení organizovaného zločinu. Takové seskupení se snaží operovat na co největším prostoru tzn. přes hranice státu nebo na jiném kontinentu, tímto způsobem vedoucí osoby seskupení sníží možné riziko odhalení a zvýší zisky. Podle expertízy z roku 2013 učiněné mezi státními zástupci a soudci struktury organizovaného zločinu pronikají do České republiky s cílem získat legální identitu. Typické pro tyto struktury je zneužívání infomačních systémů, elektronických komunikací, internetu. S globalizací světa dochází k prohlubujícím se rozdílům mezi politickými systémy, regiony, metropolemi. Takové rozdíly mohou vést k migraci obyvatelstva z nestabilních systémů do stabilních, chudých regionů do bohatších. V souvislosti s globalizací a dalšími mezinárodními faktory hranice jednotlivých států ztrácí svůj ochranný charakter, dochází k volnému pohybu zboží, kapitálu, osob, finančních prostředků. Díky tomu i za pomoci nejmodernějších technologií se mohou organizované zločinecké skupiny bez problémů pohybovat mezi jednotlivými státy.

Ve světě existují a vznikají různé konflikty. U všech konfliktů hrozí riziko zapojení organizovaného zločinu. Experti uvádí, že některé konflikty mohou být financovány z drogových obchodů. Válečné konflikty dávají prostor pro nelegální obchody se zbraněmi, ale také obchodu s lidmi, omamnými látkami, zneužívání nucených prací, organizování nelegální migrace.

V určitých zemích sice nedochází ke konfliktu, ale dochází k výskytu nepříznivých ekonomických podmínek, což může mít za následek snížení životní úrovně obyvatel. Osoby, žijící v této oblasti, se často rozhodnou k ekonomické migraci. Mohou se v jistých případech stát snadno využitelní organizovanými zločineckými skupinami v souvislosti s nelegální migrací. V řadě případů je nebezpečí podceňováno a některá opatření ho jen zvyšují. V expertíze učiněné v roce 2013 mezi státními zástupci a soudci bylo upozornováno, že *„bezbřehý humanismus vede ke stěhování národů, včetně organizovaných zločineckých skupin, zejména z východu, které dnes mají volný pohyb po celé Evropě.“*

Dále experti také uvádí, že i v případě některých zemí EU legislativa není sjednocena. Nejednotný postih stejných jednání je problematický zejména při

postihování organizátorů. Pokud chceme dosáhnout úspěchu při omezování kriminality, je nutné včas nalézt kriminogenní faktory, zároveň protipatření formulovat a realizovat ve spolupráci se zahraničními partnery.⁵⁰

3.3 Organizovaná zločinecká skupina

Zákon nedefinuje organizovanou skupinu, jedná se o věc soudní praxe a literatury. Za organizovanou skupinu se považuje sdružení nejméně tří osob, ve kterém je provedena určitá dělba úkolů mezi jeho jednotlivé členy a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho škodlivost a závažnost. Organizovaná skupina nemusí mít trvalejší charakter, může být vytvořena i ad hoc pro spáchání jednoho trestného činu.⁵¹ Takové sdružení nemusí vykazovat vyšší stupeň organizovanosti, může dokonce působit bez vůdčí osoby.⁵² V praxi může mít organizovaná skupina podobu tří osob, které si například dělí úkoly v souvislosti s výrobou a distribucí drog. Jeden zajistí výrobní materiál, druhý drogu vyrobí, třetí realizuje distribuci. Pokud spáchání trestného činu jako člen organizované skupiny není zahrnuto již v kvalifikované skutkové podstatě, jedná se o přítěžující okolnost podle §42 pís. o) TZ.

Organizovaná zločinecká skupina, definována v § 129 TZ, je společenstvím více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, která je zaměřena na soustavné páčání úmyslné trestné činnosti. Jedná se o společenství relativně stálé založené za účelem páčání úmyslné trestné činnosti.⁵³ Často na vrchu této vnitřní organizační struktury je hlavní organizátor, který páčání trestné činnosti zosnoval a řídil. Zosnování činu je činnost, která směřuje ke vzniku dohody o spáchání trestného činu, ve vytvoření plánu na jeho spáchání, vyhledání osob, rozdělení úkolů, zajišťování styku mezi těmito osobami. Řízením lze rozumět určení konkrétních

⁵⁰ CEJP Martin, Organizovaný zločin v mezinárodním kontextu, Trestněprávní revue, ročník 15, číslo 4, 2016, st. 88-93.

⁵¹ JELÍNEK Jiří, Trestní právo hmotné, obecná a zvláštní část. 6. vydání, 2010, st. 310.

⁵² CEJP Martin, Společenské zdroje a vývoje organizovaného zločinu, 2015, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, st. 10.

⁵³ JELÍNEK Jiří, Trestní právo hmotné, obecná a zvláštní část, 4. vydání, st. 305.

příkazů, pokynů, úkolů osobám podílejícím se na spáchání trestného činu, kontrola těchto osob.⁵⁴

3.3.1 Pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny

Dle ustanovení §107 TZ. pachatelem trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny je ten, kdo spáchal úmyslný trestný čin jako člen organizované zločinecké skupiny dle §129 TZ, nebo ten, kdo takový trestný čin spáchal vědomě se členy organizované zločinecké skupiny, tím se rozumí, že pachatel není součástí takové skupiny, ale spáchal trestnou činnost s osobou, která je členem skupiny, zároveň spácháním trestného činu plní úkol v rámci takového organizovaného seskupení. Anebo pachatel spáchá trestný čin v úmyslu organizované zločinecké skupině napomáhat. Pachatel není součástí takové skupiny, ale spáchal trestný čin, kterým napomáhá nebo ulehčuje páchaní trestné činnosti organizované zločinecké skupiny, zakrývá její samotnou existenci, aktivity a trestné činy jeho členů, znemožňuje odhalení apod. Není podstatné, zda prospěch z trestné činnosti získala organizovaná zločinecká skupina přímo trestným činem pachatele nebo poté, co předmět z trestné činnosti pachatel zpeněžil.

Pokud pachatel bude označen jako pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, může dojít k zpřísnění trestní sazby a uložení přísnějšího trestu, zpravidla zařazení k výkonu trestu odnětí svobody do nejpřísnějšího typu věznice, dále se jedná o znak kvalifikované skutkové podstaty, tudíž jde o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby. Soud může označit tímto způsobem i pachatele trestného činu, který spáchal též jako člen organizované skupiny nebo ve spojení s organizovanou skupinou. V daném případě lze zpřísnit trestní postih takového pachatele a uložit mu trest odnětí svobody v rámci zvýšené trestní sazby podle §108 TZ, bez ohledu na to, zda se jedná o přitěžující okolnost podle §42 pís. o) TZ nebo okolnost, která podmiňuje k použití vyšší trestní sazby. V uvedeném případě je zákaz dvojího přičítání zachován.⁵⁵

⁵⁴JELÍNEK Jiří, Trestní právo hmotné, obecná a zvláštní část, 4.vydání, st. 321.

⁵⁵VANTUCH Pavel, Trestní zákoník s komentářem, 2011, Anag, st. 378.

3.4 Účast na organizované zločinecké skupině

Boj s organizovanou kriminalitou počíná přijetím novely trestního zákona č. 152/1992 Sb., který zavedl definici tzv. zločinného spolčení a nový trestný čin účast ve zločinném spolčení, který byl předchůdcem dnešního ustanovení §361 TZ. Objektem trestného činu je potlačení organizované kriminality. Objektivní stránka skutkové podstaty je naplněna alternativními způsoby. Je postihnuto založení organizované zločinecké skupiny, účast na činnosti organizované zločinecké skupiny, podpora organizované zločinecké skupiny.

Založení je činnost směřující ke vzniku takové skupiny, například získáváním nových členů. Typické je, že nedochází k formálnímu ustavujícímu aktu. Účast spočívá v jakékoli činnosti či podílení na činnosti pro organizovanou zločineckou organizaci, pachatel si uvědomuje, v čí prospěch činnost provádí. Podpora je činnost od osob stojících mimo organizaci, kterou provádí vědomě v její prospěch, například půjčování motorových vozidel. Z důvodu dvojího přičítání se na pachatele této skutkové podstaty nepoužije ustanovení § 107a, § 108 TZ. Tento trestný čin je možné spáchat pokračováním dle §116 TZ, je možné jej spáchat i ve stádiu přípravy nebo pokusu. Účastenství v dané situaci možné není, neboť skutková podstata tohoto trestného činu je vymezena široce. Za jistých podmínek může dojít k zániku trestnosti při účasti na organizované skupině. Toto ustanovení bylo zavedeno za účelem předcházení trestné činnosti pachatele ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Není trestně odpovědný ten, kdo učinil o organizované zločinecké skupině oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněného tímto zákonem z jiného činu organizované zločinecké skupiny, než je uveden v § 361 TZ, mohlo být ještě odstraněno. Voják může takové oznámení učinit i nadřizzenému.⁵⁶

3.5 Operativně pátrací prostředky

Odhalení trestné činnosti organizované zločinecké skupiny je velmi složité, vzhledem k jejich hospodářským možnostem. V takto složitých případech použití operativně pátracích prostředků efektivně napomáhá k odhalení organizovaných

⁵⁶ JELÍNEK Jiří, Trestní právo hmotné, obecná a zvláštní část, 4. vydání, str. 880.

zločineckých skupin. Operativně pátrací prostředky a podmínky jejich použití jsou uvedeny v TŘ, patří mezi ně sledování osob a věcí, předstíraný převod, použití agenta.⁵⁷

3.5.1 Použití policejního agenta v boji proti organizovanému zločinu

Procesněprávní úprava

Platná úprava použití policejního agenta je zakotvena v ustanovení §158e TŘ. Použití agenta je možné pouze v řízení pro zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, dále se musí jednat o trestné činy, které odrážejí činnosti organizované zločinecké skupiny, pokud by nesplňovali požadovanou výši trestní sazby. Dále zákon uvádí výčet trestných činů, který může být rozšiřován, nejedná se tedy o výčet taxativní. Policejní agent může být nasazen i v případě stíhání trestných činů, k jejichž stíhání nás zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.

Agenta je oprávněn použit policejní orgán, tím se rozumí Policie ČR a Generální inspekce bezpečnostních sborů, aby bylo možné použít agenta nezávisle a bez vědomí Policie ČR, při vyšetřování trestných činů policistů. Úkoly agenta plní podle §158e odst.2 TŘ příslušník Policie České republiky nebo Generální inspekce bezpečnostních sborů. Nemožnost volby jiné osoby v roli agenta je problematická vzhledem k etnickým složením organizovaných zločineckých skupin. Některé skupiny jsou založeny na etnickém principu, za takové situace je proniknutí policejního agenta velmi problematické. Pro proniknutí agenta do organizované skupiny je často třeba, aby agent byl stejné nebo podobné národnosti. Příslušníci jiných států tvoří více než čtvrtinu pachatelů stíhaných za trestnou činnost spáchanou v organizované skupině, mezi nejpočetnější řadíme Vietnamce s 12%, dále Bulhaři, Rumuni, Ukrajinci, Rusové, Albánci, Nigerijci.

Pro zastírání příslušnosti k Policii České republiky nebo Generální inspekci bezpečnostních sborů je možné vytvořit legendu o jiné osobní existenci a spolu s ní související osobní údaje, které jsou součástí informačních systémů. Dle ustanovení §158e odst.6 TŘ musí policejní agent činnost vykonávat v mezích zákona, tím se

⁵⁷ KOPEČNÝ Zdeněk, Možnosti a limity použití policejního agenta v boji proti organizovanému zločinu, st. 124, Organizovaný zločin: Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, Jiří JELÍNEK a kolektiv.

rozumí volit takové prostředky, které jsou způsobilé ke splnění stanoveného služebního úkolu a jimiž není jiným osobám způsobována újma na jejich právech nad nezbytně nutnou míru. Policejní agent k provedení nepotřebuje povolení státního zástupce k použití dalších operativně pátracích prostředků.⁵⁸

Hmotněprávní úprava

Trestní odpovědností agenta se zabývá ustanovení §363 TZ o beztrestnosti agenta, který by se jinak dopouštěl trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině a případně dalších trestných činů. Dopustí-li se agent některých trestných činů, které jsou taxativně vymezeny v §363 odst.2 TZ, po splnění zákonných podmínek není trestně odpovědný, je to okolnost vylučující protiprávnost. Policejní agent se trestné činnosti dopouští s úmyslem proniknout do organizované zločinecké skupiny a spolu s tím související odhalení pachatele trestné činnosti páchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Při posouzení jednání policejního agenta, které může být předmětem sporu, je nejdůležitější zjistit cíl jednání, kterého se agent dopustil.

V ustanovení §363 odst.3 TZ je vyloučena beztrestnost agenta provokatéra, který organizovanou zločineckou skupinu nebo organizovanou skupinu založil nebo zosnoval. ESLP v rozhodnutí nepřipouští policejní provokaci, spočívající ve vytváření celého skutku, navíc bez vážného podezření z předchozí trestné činnosti. ESLP vytvořil skutkovou podstatu nezákonné provokace, ta je naplněna, pokud agent nevykonává vyšetřování trestné činnosti pouze pasivním způsobem, ale chce získat důkazy, aby mohl zahájit trestní stíhání, působí na subjekt určitým vlivem a tím ho navede ke spáchání trestného činu, ke kterému by bez tohoto působení nedošlo. I přesto v rámci české trestněprávní praxe vznikla potřeba definovat pojem policejní provokace. Nejvyšší soud vydal stanovisko, kde tento pojem definuje, „za *policejní provokaci se považuje aktivní činnost policie, která směřuje k podněcování určité osoby ke spáchání konkrétního trestného činu s cílem získat usvědčující důkazy a vyvolat její trestní stíhání, a jejímž důsledkem je vzbuzení úmyslu spáchat trestný čin podněcovanou osobou, ačkoliv předtím tato osoba žádný takový úmysl neměla. Policejní provokací je i*

⁵⁸ KOPEČNÝ Zdeněk, Možnosti a limity použití policejního agenta v boji proti organizovanému zločinu, st. 124, Organizovaný zločin: Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, Jiří JELÍNEK a kolektiv.

taková činnost policie, již dochází k doplňování chybějících zákonných znaků základní skutkové podstaty určitého trestného činu, k záměrnému podstatnému navýšení rozsahu spáchaného činu podněcovanou osobou, či k jiným způsobem vyvolané změně právní kvalifikace spáchaného trestného činu k tíži podněcované osoby, zejména pokud jde o okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, byť by jinak tato osoba byla k spáchání trestného činu v obecném smyslu rozhodnuta.“ Nejvyšší soud v podstatě sumarizuje doposud vydané nálezy Ústavního soudu České republiky, které se zabývaly policejní provokací. Z výše popsaného vyplývá, že provokace je nezákonná a takto získané důkazy jsou absolutně neúčinné pro potřeby trestního řízení. Státní zástupce vykonává dozor nad působením agenta, pokud agent svým jednáním vybočí ze zákonných mezí, má to pro něj důsledky, jako by od počátku jednal s cílem trestnou činnost vyprovokovat.⁵⁹

Existují země, kde koncepce agenta provokatéra je součástí právního řádu, jsou jimi například Slovensko nebo USA. Obecně platí, že v Evropě je institut agenta provokatéra využíván minimálně. Naopak v USA je policejní provokace velmi rozšířená a tento institut je řazen mezi efektivní prostředek k potírání organizovaného zločinu. Ačkoliv je provokace legální má své limity. Americké právní předpisy rozlišují „*sting operation*“, to má potencionálního pachatele popíchnout, pokud se jedná o osobu, která má k takovému jednání sklony, takové jednání je obecně přijatelné. Jedná se o prostředek prevence a odstrašení od páchání trestné činnosti, protože osoba nikdy neví, zda se nejedná o past policie. „*Entrapment*“ kdy bezúhonná osoba se chytí do pastí nastražené agentem, takové jednání je nezákonné. Americká úprava je předlohou pro úpravu na Slovensku, která připouští policejní provokaci v konkrétním případě. Uplatňuje se k potírání korupce veřejných činitelů, ačkoliv úprava je velmi kritizována a slovenský ústavní soud již některé rozsudky, kde došlo k aplikaci tohoto institutu, zrušil.⁶⁰ Institut spolupracujícího obviněného by se mohl uplatnit právě v oblasti, kde lze stěžít použít policejního agenta. Touto oblastí jsou organizované zločinecké skupiny založené na etnickém principu, jejichž podíl na organizovaném zločinu v posledních letech roste.

⁵⁹ Stanovisko kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25.9.2014 Tpjn 301/2014.

⁶⁰ KOPEČNÝ Zdeněk, Možnosti a limity použití policejního agenta v boji proti organizovanému zločinu, st. 125, Organizovaný zločin: Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2014, Jiří JELÍNEK a kolektiv.

3.5.2 Předstíraný převod

Předstíraným převodem se rozumí předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění včetně převodu věci

- a) k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení,
- b) jejíž držení je nepřípustné
- c) která pochází z trestného činu, nebo
- d) která je určena ke spáchání trestného činu

Tento operativně pátrací prostředek se provádí pouze na základě písemného povolení státního zástupce. V případě, že věc nesnese odkladu, je možné předstíraný převod provést i bez povolení. Policejní orgán má však povinnost o povolení bezodkladně dodatečně požádat, a pokud je do 48 hodin neobdrží, je povinen provádění předstíraného převodu ukončit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nepoužít. O předstíraném převodu se sepíše záznam, který se do 48 hodin doručí státnímu zástupci.⁶¹

3.5.3 Sledování osob a věcí

Sledováním osob a věcí se rozumí získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky. Pokud policejní orgán při sledování zjistí, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen záznam této komunikace zničit a takové poznatky nepoužít. Sledování lze uskutečnit pouze na základě písemného povolení státního zástupce. Pokud má být sledováním zasáhnuto do nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství nebo zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků, lze je uskutečnit jen na základě předchozího povolení soudce. Obě povolení je možné vydat pouze na základě písemné žádosti. Žádost musí být odůvodněna podezřením na konkrétní trestnou činnost, pokud jsou známy, tak je nutné zahrnout i údaje o osobách či věcech, které mají být sledovány. V povolení musí být uvedena doba sledování, která nesmí být delší než 6 měsíců. Sledování je tedy možné povolit a na základě nové žádosti prodloužit, ale doba nesmí být delší než 6 měsíců. Pokud nesnese věc odkladu,

⁶¹ JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, Leges, 2016, st. 847.

je možné sledování zahájit i bez povolení. Policejní orgán je však povinen o povolení bezodkladně a dodatečně požádat, pokud ho neobdrží do 48 hodin, je povinen sledování ukončit a takové informace nesmí použít. Bez splnění podmínek je možné provést sledování, pokud s tím výslovně souhlasí ten, do jehož práv a svobod má být sledováním zasahováno. Je-li takový souhlas dodatečně odvolán, sledování se neprodleně zastaví. Pokud se má záznam pořízený při sledování použít, jako důkaz, je třeba k němu připojit protokol, který splňuje patřičné náležitosti. Provozovatelé telekomunikační činnosti, jejich zaměstnanci a jiné osoby, které se na provozování telekomunikační činnosti podílejí, tedy i osoby, které provádí dopravu zásilek, včetně pošty, jsou povinny bezúplatně poskytovat policejnímu orgánu provádějícímu sledování podle jeho pokynů nezbytnou součinnost. Přitom není možné se dovolávat mlčenlivosti stanovené zvláštními zákony.⁶²

Při aplikaci těchto institutů je nutné brát v potaz závěry Ústavního soudu v souvislosti s omezením Ústavou chráněných práv a svobod, musí být vždy z hlediska nezbytnosti a odůvodněnosti.

- a) Použití operativně pátracích prostředků je možné tehdy, pokud z již z jiných skutečností vyplývá podezření o páchání konkrétní trestné činnosti konkrétní osobou nebo osobami. Souvislost s činností sledovaných osob s činností konkrétně porušující zákonem chráněné zájmy ve smyslu trestněprávním.
- b) Žádost o povolení pátrací techniky a takového omezení musí být konkrétními indiciemi a skutečnostmi odůvodněna a konkrétní indicie a skutečnosti musí být v žádosti označeny a přiložit k nim patřičné důkazy.
- c) Orgán, který rozhoduje o žádosti, musí žádost přezkoumat a učinit případná zjištění k ověření odůvodněnosti žádosti a postup při rozhodování musí být v daném rozhodnutí zřejmý a patrný
- d) Existence podezření v jedné trestní věci s činností jiné osoby v jiné trestní věci musí být dána na počátku použití operativně pátracích prostředků v jejich průběhu a musí být zřejmá i z rozhodnutí, kterým se zahajuje trestní stíhání osob.

⁶² JELÍNEK Jiří a kolektiv, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, Leges, 2016, st. 847, 848.

- e) Dále nelze připustit teorií omezené nebo vyloučené ochrany soukromí na místech veřejně přístupných veřejnosti, kde dochází k výkonu veřejné správy a veřejné moci.⁶³

⁶³ JELÍNEK Milan, Bulletin advokacie 2010/1-6, str.31- 33, Ústavní meze prostorových odposlechů ke sledování osob a věcí podle §158d trestního řádu.

4. Spolupracující obviněný

4.1 Přiznání statusu spolupracujícího obviněného

Novela TŘ č. 41/2009 Sb. s účinností 1. 1. 2010, zavedla tzv. institut spolupracujícího obviněného. Tento institut je zakotven v ustanovení §178a TŘ. Inspirací této úpravy je zcela jistě institut korunního svědka. Podstatou institutu je zvýhodnit osobu, která se dopustila trestněprávního jednání, za spolupráci s vyšetřujícími orgány. Aby se obviněný mohl stát spolupracujícím obviněným, musí být takto označen státním zástupcem v obžalobě, musí splnit konkrétní podmínky. Je nutné podotknout, že se jedná zcela čistě o fakultativní rozhodnutí státního zástupce.

Obviněný je osoba trestně stíhaná pro spáchání zvláště závažného zločinu, ten lze vymezit jako úmyslný trestný čin, za který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Takový obviněný oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které mohou významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny nebo zabrání dokonání takového zločinu. Vypoví takto významné informace nejenom v přípravném řízení, ale i v řízení před soudem. Výpověď musí být úplná a pravdivá. Další významnou podmínkou je doznání se k činu, pro který je trestně stíhán. Z praxe vyplývá, že obvinění se ihned nerozhodnou k doznání a usvědčení dalších osob. Jednotlivé skutečnosti nejprve sdělí policejnímu orgánu a ten je postoupí státnímu zástupci. Obvinění jsou poté v očekávání, zda takové informace budou státním zástupcem vyhodnoceny jako postačující pro přiznání statusu spolupracujícího obviněného. V poslední řadě prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný.

Pokud obviněný splnil všechny podmínky, může být označen jako spolupracující obviněný. Státní zástupce musí při rozhodování o udělení takového statusu uvážit, zda označení považuje za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, musí přihlídnout k doznání obviněného, k jeho osobě, dále jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, jaké následky tím způsobil, v jaké míře

přispěl k odhalení organizované kriminality.⁶⁴ Rozhodnutí je zcela v rukou státního zástupce, který o udělení statusu rozhoduje nezávisle na soudu. Otázkou pro zákonodárce je, zda je svěření tohoto rozhodnutí do rukou státního zástupce správné. Přeci jen považuji za správné, aby došlo ke zdokonalení účinné právní úpravy a byly stanoveny určité limity, které by zároveň napomohly k větší transparentnosti. Docílilo by se tím například, toho že by státní zástupce měl povinnost po výslechu obviněného vydat oficiální rozhodnutí o přiznání statusu spolupracujícího obviněného, ve kterém by své rozhodnutí odůvodnil. Obviněný by mohl podat stížnost a tím se bránit proti zamítavému rozhodnutí.

Ve fázi přiznání statusu spolupracujícího obviněného může nastat i jiný problém a to ve věcné příslušnosti okresního nebo krajského státního zastupitelství. Okresní státní zastupitelství je věcně příslušné u mnoha trestných činů k řešení základních skutkových podstat. Krajská státní zastupitelství jsou věcně příslušná k řešení kvalifikovaných skutkových podstat. Jedná se například o trestné činy nedovolené výroby a nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy podle §283 TZ anebo loupeže §173 TZ a další. Pokud je obviněný trestně stíhán pro základní skutkovou podstatu například loupeže podle §173 TZ, následně se dozná ke spáchání takového trestného činu a vypoví skutečnosti, které nasvědčují tomu, že trestný čin byl spáchán organizovanou skupinou, vznikne okresnímu státnímu zástupci povinnost věc předat krajskému státnímu zástupci. Pokud se krajský státní zástupce neslučuje s právní kvalifikací případu a následně bude potvrzen v kompetenčním sporu nebo neshledá důvody pro přiznání statusu spolupracujícího obviněného, nelze takové osobě za poskytnuté informace už nic nabídnout.

Z praxe lze uvést příklad, který ve svém článku uvádí Řeháček, kdy došlo v přípravném řízení k rozporu mezi okresním a krajským státním zastupitelstvím při posouzení, zda spáchali trestnou činnost tři obviněné osoby jako organizovaná skupina. Tito obvinění se dopustili několika loupeží spočívajících v přepadávání benzinových čerpacích stanic. První obviněný je organizoval a byl přítomen při provádění loupeží, druhý obviněný vytipoval objekt a zajistil maskování, zbraně, vozidla, kterými převážel další obviněné z místa činu, třetí obviněný prováděl loupeže. Krajské státní

⁶⁴ BOUDA Zbyněk, Časopis pro právní vědu a praxi, roč.17, č.3, 2009, st.218-224, Účinná lítost, spolupracující obviněný, program shovívavosti – obdobné instituty na cestě k efektivnějšímu právu?

zastupitelství se k této věci vyjádřilo tak, že není věcně příslušné, z důvodu, že organizátor, který loupeže připravoval, užil násilí a pohrůžku násilí a na jejich základě se zbylí obvinění dopustili trestné činnosti. Tudíž krajské státní zastupitelství považovalo za nutné hodnotit skutečnosti u dvou obviněných jako polehčující okolnosti nebo jako okolnosti vylučující protiprávnost jejich jednání a posoudit jednání obviněných v postavení živého nástroje. Názor krajského státního zastupitelství byl potvrzen v kompetenčním sporu vrchním státním zastupitelstvím a byl tím podpořen názor, že se o organizovanou skupinu nejedná. Díky tomu nemohl být obviněnému, který významně přispěl k rozkrytí této skupiny, přiznán status spolupracujícího obviněného v přípravném řízení, přestože další podmínky splnil. Na situaci se již nic nezměnilo, ani když okresní soud dospěl k závěru, že se jedná o organizovanou skupinu a tento názor následně potvrdil i vrchní soud s tím, že výsledky v přípravném řízení poskytovali dostatečný základ pro takové posouzení. Rozhodnutí o označení za spolupracujícího obviněného státním zástupcem je možné pouze v procesním stádiu přípravného řízení, soud v následujícím stádiu takové možnosti nemá.

Řeháček ve svém článku nabízí jistá řešení, prvním je možnost soudů v řízení označit obviněného jako spolupracujícího obviněného. Schramhauser se ve své článku také přiklání k možnosti, aby bylo možné označit obviněného za spolupracujícího nejen v průběhu přípravného řízení, ale i v průběhu řízení před soudem. Druhá možnost, kterou Řeháček uvádí, je celkové zjednodušení soustavy soudů a státních zastupitelství, například zrušením vrchních soudů a vrchních státních zastupitelství. Dle jeho názoru by takové úpravy vedly k častějšímu užívání tohoto institutu a tím i k efektivnějšímu boji proti organizovanému zločinu. A nedocházelo by k situacím, kdy je obviněný za svoji spolupráci potrestán, místo toho aby byl zvýhodněn.⁶⁵ Osobně preferuji možnost první, která není takovým zásahem, jako změna uspořádání soustavy soudů a státních zastupitelství. Domnívám se, že nynější uspořádání soustavy soudů a státních zastupitelství má svůj smysl a pokud má dojít k častějšímu a efektivnějšímu užívání institutu spolupracujícího obviněného, mělo by dojít ke zdokonalení ustanovení, které tento institut upravují.

Dále lze uvést, že v současné úpravě institutu spolupracujícího se

⁶⁵ ŘEHÁČEK Jan, Mlčeti zlato aneb spolupracující se státním zástupcem k přísnějšímu trestu, *Trestněprávní revue*, 2016, roč.15.

vyskytují nesrovnalosti, například v §178a odst.3 TŘ státní zástupce poučí obviněného, že v případě nedodržení závazků ze strany obviněného v přípravném řízení nebo v řízení před soudem nebude nadále považován za spolupracujícího obviněného. Tento status je možné získat tím, že jej státní zástupce označí v obžalobě jako spolupracujícího obviněného, v průběhu přípravného řízení nemůže mít status spolupracujícího obviněného, tudíž ho nelze ztratit.⁶⁶

4.2 Motivace

Současná právní úprava k zisku statusu spolupracujícího obviněného požaduje spolupráci po obviněném, která významně přispěje k odhalení organizované kriminality. Státní zástupce obviněného označí „až“ v obžalobě a tím mu přiznává status spolupracujícího obviněného, tudíž po dobu přípravného jednání je bez jakékoliv garance na poskytnutí statusu a zároveň pro zisk onoho statusu je nucen poskytovat informace vyšetřujícím orgánům, usvědčující sebe a další spolupachatele. Mezi obviněným, obhájcem, policejními orgány a státním zástupcem probíhá určitá neformální komunikace, jejím výsledkem může být jaká si neformální „džentlmenská“ dohoda, která není vynutitelná a závazná pro orgány činné v trestním řízení.⁶⁷ Nevynutitelnost a nezávaznost jsou prvky, které zvyšují nejistotu obviněného a mohou způsobit jeho demotivaci ke spolupráci.

Existují další skutečnosti, které mohou vést k demotivaci ve spolupráci obviněného. Je zde jisté nebezpečí, které představuje úskočné jednání vyšetřujících orgánů, které v přípravném řízení přislíbí výhody obviněnému, za doznání a usvědčení ostatních spolupachatelů, mnohdy za reálnými možnostmi. To mohou činit s vědomím, že státní zástupce jej označit jako spolupracujícího obviněného nemusí, například pokud to nepovažuje za nutné nebo soud při ukládání trestu nebude tak shovívavý. Takový obviněný, který se rozhodne k tomuto kroku, je vystaven mnoha rizikům. Na jedné straně rizika od členů organizované zločinecké skupiny, která hrozí spolupracujícímu obviněnému a jeho blízkým, v důsledku jeho výpovědi usvědčující spolupachatele a zároveň obavy z rizik, která hrozí od orgánů činných v trestním řízení kvůli vlastnímu

⁶⁶ SCHRAMHAUSER, J. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 11-17. Přístup z Beck online.

⁶⁷ MUSIL Jan, Korunní svědek ano, či ne, *Trestní právo*, ročník 2003, číslo 5, st 10.

doznání. Zákon navíc nevylučuje použitelnost takového doznání, pokud by nebyl za spolupracujícího obviněného označen.⁶⁸

4.3 Výpověď

Státní zástupce získá informaci z podání nebo jiného podnětu od obviněného, že chce využít institutu spolupracujícího obviněného. Státní zástupce jeho užití uváží po zhodnocení všech okolností případu a osobnosti obviněného, k zjištění těchto skutečností musí vyslechnout obviněného. Výslech spočívá v oznámení skutečností, které jsou způsobilé objasnit páchání trestné činnosti organizované zločinecké skupiny a doznání obviněného k činu, pro který je trestně stíhán a neposlední řadě prohlášení obviněného, že souhlasí se svým označením za spolupracujícího obviněného.⁶⁹ Podle § 92 odst.1 TŘ výslech obviněného se koná tak, aby poskytl pokud možno úplný a jasný obraz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení. Obviněný nesmí být žádným způsobem donucován k výpovědi nebo k doznání. Při výslechu je nutno šetřit jeho osobnost. Vyšetřujícím orgánům v souvislosti s přiznáním statusu spolupracujícího obviněného se otevírá možnost vyvíjet psychický nátlak na obviněného. V případě, kdy obviněný je vazebně stíhán, to pro něj může být lákavá nabídka, jak ze situace uniknout, přestože by to za normálních okolností neudělal.⁷⁰ Otázkou je, zda tato okolnost není zvýhodňující, oproti ostatním spolupachatelům, kteří vzati do vazby nebyli.

Výslech tohoto obviněného může provádět pouze státní zástupce, tuto pravomoc nemůže převést na jiný orgán. Je možné, aby takový orgán, například policejní orgán, poskytl při výslechu součinnost. Výslech může provádět státní zástupce, nikoli nutně ten, co provádí ve věci dozor. Státní zástupce musí provádět výslech o náležitostech uvedených v §178a ve větě první a druhé odstavce 3 TŘ. V ostatní částech může výslech provádět policejní orgán. Policejní orgán například může provádět poučení obviněného před výslechem. V případě, že se jedná o potencionálního spolupracujícího obviněného, připojuje se zvláštní poučení. Obviněný je poučen o svých právech obviněného, o podstatě označení spolupracujícího obviněného, o povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky tzn. vypovídat shodně

⁶⁸ SCHRAMHAUSER, J. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 11-17. Zpřístupněno z Beck online.

⁶⁹ ŠÁMAL Pavel, *Trestní řád: komentář*, 2013, přístup z Beck-online, §178a.

⁷⁰ MUSIL Jan, *Korunní svědek ano, či ne*, *Trestní právo*, ročník 2003, číslo 5, st 10.

v řízení před soudem, pokud tak neučiní, soud na návrh státního zástupce učiní oznámení, že obviněný není nadále považován za spolupracujícího obviněného. Dále obviněného poučí o skutečnostech, které jsou způsobitelné významně přispět k odhalení organizované kriminality. Samotné doznání se musí týkat pouze toho skutku, pro který je trestně stíhán, musí být učiněno vážně, svobodně a určitě.⁷¹

Výpověď obviněného by měla splňovat jisté požadavky, musí být pravdivá a úplná. Benefity, které plynou obviněnému z takto významné výpovědi, mohou být zdrojem možného lhaní. Je možné, že se obviněný skutečně uchýlí k lhaní, aby orgánům činným v trestním řízení ukázal, že si zvýhodnění skutečně zaslouží, nebo aby přenesl svoji odpovědnost na někoho jiného. Dále díky tomuto institutu může teoreticky dojít k vyřizování účtů mezi členy organizované zločinecké skupiny, takové jednání je v kriminálním prostředí velmi časté. Dokonce se může jednat o nástroj, který slouží k likvidaci konkurenční zločinecké organizace. Je nutné vzít v úvahu, že osoby, využívající tohoto institutu, mohou být osobami v minulosti již trestanými, se špatnými povahovými vlastnostmi a pověstí. Z průzkumů týkajících se pravdivosti výpovědi korunního svědka vyplývá, že možnost lživosti je o 51% vyšší, než u normálního svědka. V konstantní anglické literatuře platí, že není možné obviněného odsoudit jen na základě výpovědi korunního svědka neboli tzv. supergrass.⁷²

Obviněný, který chce získat tento status, se musí zavázat, že podá pravdivou výpověď jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem. Tento závazek může mít formu samostatného písemného prohlášení podepsaného obviněným nebo může být zahrnut do protokolu o výslechu obviněného. Státní zástupce obviněného po splnění všech nutných podmínek a své úvaze označí v obžalobě jako spolupracujícího obviněného.⁷³

4.4 Potrestání spolupracujícího obviněného

Jelikož ze statistických údajů vyplývá, že institut spolupracující obviněný byl zpočátku využíván velmi zřídka, rozhodli se zákonodárci k novele tohoto institutu. Novela vycházela z hlavní myšlenky a to je rozbití organizovaných zločineckých skupin. Novelizace byla provedena zákonem č. 193/2012 Sb. s účinností od 1. 9. 2012,

⁷¹ ŠÁMAL Pavel, Trestní řád: komentář, 2013, přístup z Beck-online, §178a.

⁷² MUSIL Jan, Korunní svědek ano, či ne, Trestní právo, ročník 2003, číslo 5, st 11,

⁷³ ŠÁMAL Pavel, Trestní řád: komentář, 2013, přístup z Beck-online, §178a

zásadní změnou v tom to institutu byla možnost upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného.⁷⁴

Za splnění určitých podmínek může státní zástupce navrhnout v obžalobě upuštění od potrestání nebo podmíněné upuštění od potrestání s dohledem. Podmínky, které musí obviněný splnit, jsou vyjmenovány taxativně. Obviněný nesmí spáchat závažnější trestný čin, než zločin, k jehož objasnění přispěl. Státní zástupce posuzuje závažnost nejen typovou tzn., že zvažuje na trestní sazbu, ale i konkrétní, kdy bere v potaz povahu vlastního trestného jednání, způsob provedení činu, následky, míru zavinění, pohnutku. Další podmínkou je, že se obviněný nepodílel na páčání trestné činnosti, k jejímuž objasnění přispěl, jako organizátor nebo návodce. Dále, že obviněný spácháním trestného činu nezpůsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt. Obviněný také nesmí splňovat důvody mimořádného zvýšení trestu odnětí svobody, důvody jsou naplněny, pokud obviněný znovu spáchal zvláště závažný zločin, ač již byl pro takový nebo jiný zvláště závažný zločin potrestán. Soud může v takovém případě uložit trest v horní polovině trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoníku, jejíž horní hranice se zvyšuje o jednu třetinu, jestliže závažnost zločinu je vzhledem k takové recidivě a ostatním okolnostem případu vysoká nebo možnost nápravy pachatele je ztížena.

Státní zástupce v přípravném řízení dospěje k závěru na základě zjištěných skutečností, zda ve věci bude či nebude přicházet v úvahu postup soudu podle § 46 TZ nebo §47 TZ. Státní zástupce nijak nenahrazuje soud, může pouze navrhnout upuštění od potrestání, považuje-li to za nutné vzhledem k okolnostem případu. Upuštění od potrestání je jeden z hlavních motivů obviněných ke spolupráci. Jedná se o maximální benefit, který tento institut nabízí. Nicméně je důležité si uvědomit, že se stále jedná o pachatele trestného činu, který by za tento čin měl být potrestán. Obviněný by si měl být vědom, že takové jednání stát nerespektuje a může uložit trest.

Za spolupráci je možné obviněného odměnit i jinými způsoby. Spolupracujícímu obviněnému po splnění podmínek soud může snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici zákonné trestní sazby, přičemž omezeními uvedenými v §58

⁷⁴ LICHNOVSKÝ Vladimír, Některým nedostatkům právní úpravy spolupracujícího obviněného, Organizovaný zločin:(trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty): sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, JELÍNEK Jiří a kolektiv.

odst.3 TZ není vázán, tím je soudu poskytnut dostatečný prostor pro uvážení výše trestu. V tomto případě je soud povinen při ukládání trestu přihlížet k dalším uvedeným okolnostem. Těmito okolnostmi jsou povaha trestného činu, doznání spolupracujícího obviněného, srovnání trestného činu spáchaného spolupracujícím obviněným a zvláště závažného zločinu spáchaného členy organizované skupiny nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny nebo že dokonání takového zvláště závažného zločinu pomohl zabránit nebo k jeho odhalení přispěl. Čím závažnější je zločin ve srovnání s trestným činem spáchaným spolupracujícím obviněným, tím výraznější bude mimořádné snížení trestu. Soud posuzuje také, jaký význam mělo jednání spolupracujícího obviněného pro objasnění nebo zabránění dokonání takového zvláště závažného zločinu, rozhodující v této situaci je, jaké možnosti měli orgány činné v trestním řízení pro objasnění trestné činnosti a usvědčení pachatelů. V poslední řadě jsou zde další okolnosti případu, těmi se rozumí, jakým způsobem se podílel na páchaní trestné činnosti organizované kriminality a jaké následky způsobil svým činem. Soud v závěru zohledňuje kritéria určující druh a výměru trestu podle § 39 odst.1 TZ, možnost nápravy pachatele, jeho osobní, majetkové a rodinné poměry.⁷⁵

Lze zmínit také polehčující okolnost podle §41 pís.m) TZ, že přispěl zejména jako spolupracující obviněný k objasňování trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Zvláštností tohoto ustanovení je, že primárně je tato polehčující okolnost určena pro osoby v obžalobě označené jako spolupracující obviněný, ale může jít i o jakéhokoliv jiného pachatele, který takto označen nebyl. Soud přizná tuto polehčující okolnost jen v případě, že nebude přispění pachatele tak významné, aby byl postup podle §58 odst.4 TZ odůvodněn.⁷⁶

Dále lze uložit některý z alternativních trestů nebo jejich kombinace. Za alternativní jsou označovány, protože tvoří určitou alternativu k nepodmíněnému trestu. Těmito alternativními tresty jsou domácí vězení, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody, obecně prospěšné práce, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci,

⁷⁵ ŠÁMAL Pavel, Trestní řád: komentář, 2013, Beck-online, §58.

⁷⁶ ŠÁMAL Pavel, Trestní řád: komentář, 2013, Beck-online, §41.

zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na společenské a kulturní akce a jiné společenské akce, vyhoštění.⁷⁷

4.5 Institut spolupracujícího obviněného a institut utajeného svědka

Obviněný, který se rozhodne spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, tím porušuje loajalitu vůči organizované zločinecké skupině. Tímto jednáním v podstatě říká, že upřednostňuje své zájmy nad zájmy organizované zločinecké skupiny. Může však být ohrožen trestnou činností organizované zločinecké skupiny v podobě vyhrožování, vydírání, násilí proti němu nebo jeho rodinným příslušníkům. Problematická je skutečnost, že aplikace institutu utajeného svědka je zásahem do práva na obhajobu obviněného, protože nelze dosáhnout ověření tvrzení svědka a jeho posouzení věrohodnosti. Pokud bychom aplikovali obdobný institut na spolupracujícího obviněného, jeho věrohodnost by si tím výrazně pohoršila.⁷⁸

4.5.1 Záonné podmínky aplikace institutu utajeného svědka

Tento institut je zakotven v ustanovení §55 odst.2 TŘ, které stanoví: Nasvědčují-li zjištěné okolnosti tomu, že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědectví zřejmě hrozí újmu na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv, a nelze-li ochranu svědka spolehlivě zajistit jiným způsobem, orgán činný v trestním řízení učiní opatření k utajení totožnosti i podoby svědka, jméno a příjmení a jeho další osobní údaje se do protokolu nezapisují, ale vedou se odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznamovat jen orgány činné v trestním řízení v dané věci. Svědek se poučí o právu požádat o utajení své podoby a podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením, pod kterým je pak veden. Je-li třeba zajistit ochranu těchto osob, orgán činný v trestním řízení učiní bezodkladně všechna potřebná opatření. Zvláštní způsob ochrany svědků a osob jim blízkých stanoví zvláštní zákon. Pominou-li důvody pro utajení podoby svědka a oddělené vedení jeho osobních údajů, orgán, který v té době vede trestní řízení, připojí tyto údaje k trestnímu spisu a podoba svědka se nadále neutajuje.

K aplikaci tohoto institutu dochází při ohrožení svědka a jeho blízkých

⁷⁷ ŠÁMAL Pavel, Trestní řád: komentář, 2013, Beck-online, §58.

⁷⁸ MICHORA Zdeněk, Ochrana spolupracujícího obviněného, Wolters Kluwer, 2017, roč.15,č.4, str. 43-49, ASPI.

v souvislosti s podáním svědectví. Rozlišují se dva typy ohrožení a to hrozba újmy na zdraví a hrozba jiného vážného nebezpečí porušení základních práv. Za hrozbu újmy na zdraví považujeme nejenom fyzickou újmu na zdraví, ale také i psychickou. Za jiné vážné nebezpečí porušení základních práv a svobod je míněno především porušení práv podle čl.7-16 LZPS, je nutné, aby zásah měl vyšší intenzitu. Ze samotného ustanovení vyplývá, že se musí jednat o zřejmé nebezpečí, nasvědčují-li tomu zjištěné skutečnosti. Lze říci, že postačí vyšší stupeň pravděpodobnosti ohrožení, které musí být podloženo zjištěnými skutečnostmi. Ústavní soud je toho názoru, že pokud trestná činnost může mít na základě poznatků spojitost s organizovaným zločinem, lze se domnívat, že se může jednat o hrozící újmu nebo jiné závažné nebezpečí. Stejně jako v případě spolupracujícího obviněného, i u tohoto institutu může docházet k odplatám, mstám nebo varování pro další potenciální svědky od organizované zločinecké skupiny. Další důvod pro utajení identity svědka je svědek policista, který za takových okolností může být použit pro další tajné operace, což vyplývá z několika nálezů Ústavního soudu. Ohrožení svědka může vyplývat ze samotné povahy trestné činnosti, které byl svědkem, bere se v potaz její závažnost, skupinovitost, drogová trestná činnost, nedovolené ozbrojování, recidiva pachatele, ale i jiné skutečnosti, například osobní charakteristika, tím se rozumí nebezpečnost pachatele trestného činu, výhrůžky od pachatele nebo jiné osoby, charakter předchozí trestné činnosti obviněného. Skutečnost, že obviněný je ve vazbě, nemusí být pro svědka zárukou bezpečí, zejména v případě organizovaného zločinu.

Institut utajeného svědka má subsidiární povahu vůči postupům, které dokáží spolehlivě zajistit ochranu svědka. Ochrana svědka může být realizována prostřednictvím zákona o Policii ČR nebo zákonem o zvláštní ochraně svědka. Z ustanovení §2 odst. 1 pís. a zákona o Policii ČR, kde je uložena policii povinnost chránit bezpečnost osob a majetku, lze dovodit povinnost policie chránit bezpečnost svědků. Aplikaci tohoto ustanovení lze brát v úvahu, pokud se jedná o krátkodobé působení, nelze tímto způsobem poskytovat dlouhodobou ochranu svědka.⁷⁹

Pro aplikaci institutu utajeného svědka musí být splněny kumulativně tyto podmínky: zřejmé ohrožení svědka nebo osoby jemu blízké, ohrožení svědka a jemu osoby blízké souvisí s podáním svědecké výpovědi, existence okolností dokládající

⁷⁹ MARINI Michael, Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka, 2008, st.59-66.

existenci ohrožení, nelze zajistit ochranu jiným způsobem. V přípravném řízení o postupu §55 odst.2 TR bude rozhodovat policejní orgán, přičemž po celou dobu nad jejich postupem vykonává dozor státní zástupce, a to tak, že přezkoumává i odmítá rozhodnutí policejního orgánu v přípravném řízení.

4.5.2 Lze institut utajeného svědka aplikovat na spolupracujícího obviněného?

Spolupracující obviněný a jeho blízcí mohou být ohroženi trestnou činností organizované zločinecké skupiny. Utajení spolupracujícího obviněného ve své podstatě není možné. Aplikací by došlo k situaci, kdy by obviněný nemohl být přítomen vlastnímu procesu, těžko si lze také představit, že zásadní úkony trestního řízení by byly učiněny vůči fiktivní osobě, která by byla vytvořena v rámci utajení. Dle Michory lze uvést jednu teoretickou možnost a to vyloučení jeho věci do samostatného řízení, kde by výpovědi spoluobviněných byly pouze čteny. Otázkou je, zda by tato možnost byla reálná, vzhledem k charakteru organizovaného zločinu, lze přepokládat brzké odhalení pravé identity tohoto obviněného. Závěrem je však nutné poukázat na institut korunního svědka, jeho aplikace by v dané souvislosti nedělala žádné výkladové problémy, zcela jistě by bylo možné institut utajení použít.⁸⁰

4.6 Ochrana spolupracujícího obviněného

Prostřednictvím zákona o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením má být zabráněno nezákonnému ovlivňování osob, které spolupracují s orgány činnými v trestním řízení. Nezákonné ovlivňování spočívá nejčastěji ve vydírání nebo ohrožování života a zdraví, důsledek takového jednání je, že se svědci bojí svědčit v neprospěch těchto osob nebo se své svědecké povinnosti vyhýbají. Přijetím tohoto zákona se očekávalo zefektivnění trestního řízení, zejména v oblasti nejzávažnějších trestných činů.

Zvláštní ochrana a pomoc je poskytnuta osobě, které v důsledku trestního řízení hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí. Osobě je ochrana poskytnuta za předpokladu, že ji nelze poskytnout jiným způsobem. Stejně jako na získání statusu spolupracujícího obviněného i na poskytnutí zvláštní ochrany není právní nárok. Za

⁸⁰ MICHORA Zdeněk, Ochrana spolupracujícího obviněného, Wolters Kluwer, 2017, roč.15,č.4, str. 43-49, ASPI.

logické považují, že by k poskytnutí zvláštní ochrany byly stanoveny podmínky předvídané zákonem a po splnění by vznikl takové osobě právní nárok na poskytnutí zvláštní ochrany a pomoci. Způsob přiznání zvláštní ochrany lze označit za netransparentní. Dle ustanovení §4 odst.1 zákona o zvláštní ochraně svědka, návrh na poskytnutí zvláštní ochrany a pomoci schválí ministr vnitra. Tento návrh podává policie, soudce, státní zástupce. Soudce a státní zástupce podávají tento návrh prostřednictvím ministerstva spravedlnosti. Je otázkou, zda je ponechání tak velkého prostoru pro uvážení ministru vnitra správné.⁸¹

4.6.1 Osoba ohrožená a chráněná

Pro poskytnutí zvláštní ochrany a pomoci je nezbytnou podmínkou předpoklad, že osobě hrozí zřejmě újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí v důsledku působení v trestním řízení. Tyto osoby jsou označeny jako ohrožené. Ohrožená osoba působí v trestním řízení tak, že podala nebo má podat vysvětlení, svědeckou výpověď nebo vypovídala či má vypovídat jako obviněný nebo pomáhala nebo jinak má pomáhat orgánům činným v trestním řízení k dosažení účelu trestního řízení. Dále se může jednat o znalce, tlumočníka, obhájce, pokud obviněný vypovídal nebo má vypovídat k dosažení účelu trestního řízení. V poslední řadě za ohroženou osobu se považují i osoby blízké osob, které působí v trestním řízení a souvislosti s ním se stali ohroženi. Pozitivem zákona je, že zahrnuje velké množství osob a ne pouze svědka. Chráněná osoba je ohrožená osoba, které je poskytována zvláštní ochrana a pomoc. Může dojít k situaci, kdy potřeba zvláštní ochrany a pomoci se vyskytne poté, co podal již svou výpověď nebo dokonce po skončení trestního stíhání, ani tyto situace nejsou zákonem vyloučeny. Z uvedeného vyplývá, že by se zvláštní ochrana měla poskytnout obviněnému, pokud vypovídal nebo má vypovídat k dosažení účelu trestního řízení.⁸²

Z důvodové zprávy k zákonu č. 137/2001 Sb. nevyplývá, že by zákon bral doslovně v potaz institut spolupracujícího obviněného. Novelizací trestního zákona č.41/2009 s účinností 1. 1. 2010, se zavádí institut spolupracujícího obviněného, tudíž nebylo možné, aby zákon výslovně pamatoval na tento institut. Lze zdůraznit, že spolupracující obviněný může mnohem účinněji přispět k naplnění účelu trestního řízení

⁸¹ MARINI Michael, Utajený svědek a zvláštní ochrana, 2008, st. 85,86.

⁸² zákon č.137/2001 o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením

tím, že poskytne informace k odhalení pachatelů trestné činnosti a rozkrytí organizované zločinecké skupiny, než obviněný, který se pouze dozná a tím usvědčí i ostatní spolupachatele. Vzhledem charakteru organizovaného zločinu mohou být spolupracující obvinění a jejich blízcí velmi ohroženi na životě a zdraví. Avšak Vantuch uvádí ve svém článku, že v praxi se u orgánů činných v trestním řízení dosud nesetkal s tím, že by zvažovali možnost poskytnout zvláštní ochranu a pomoc i spolupracujícímu obviněnému a jeho osobám blízkým. Orgány činné v trestním řízení to zdůvodňují tím, že to zákon č. 137/2001 Sb. ani TŘ a TZ výslovně neumožňují. Tudíž lze považovat za nutné, aby byla tato možnost výslovně zakotvena v zákoně?⁸³

Vzhledem k uvedenému se domnívám, že ochrana by měla být spolupracujícímu obviněnému i jeho blízkým poskytnuta i přesto, že není výslovně institut spolupracujícího obviněného v definici uveden. Definice ohrožených osob je natolik široká, že zahrnuje i institut spolupracujícího obviněného.

4.6.2 Formy zvláštní ochrany a pomoci

Poskytování zvláštní ochrany a pomoci spadá do působnosti Policie ČR a Vězeňské služby ČR. Orgány veřejné správy mají povinnost spolupracovat s orgány Policie ČR a Vězeňské služby ČR, napomáhají zejména k zastírání skutečné totožnosti. Zvláštní ochrana a pomoc je soubor opatření, která zahrnují osobní ochranu, přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti a pomoc chráněné osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí, zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby, prověřování dodržování podmínek poskytování zvláštní ochrany a pomoci. Osobní ochrana spočívá v konstantní přítomnosti policistů v blízkosti chráněné osoby, jejího obydlí nebo v prostředí, kde se zdržuje. Tato forma ochrany je zpravidla omezená, pokud nebezpečí bude přetrvávat i po odsouzení obviněného, přistoupí se k dalším opatřením.

Další zbývající opatření jsou zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby a přestěhování chráněné osoby, cílem je utajit její pobyt, identitu a zamezit tak nezákonnému nátlaku vůči této osobě. Přestěhování budou i další příslušníci domácnosti, i přestože sami nejsou ohroženi. Pro chráněné osoby je velmi složitě

⁸³ VANTUCH, Pavel. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. Trestní právo. 2012, 16 (7-8), 19-29, ASPI.

začlenit se v cizím prostředí do společenského života, nápomocni by měli být orgány veřejné správy například s hledáním zaměstnání a podobně. Vzhledem k velikosti našeho státu se přestěhování v rámci ČR může zdát nedostačující, v takovém případě jsou chráněné osoby umístěny do státu, se kterým ČR v této oblasti spolupracuje.⁸⁴ Představme si situaci, kdy spolupracující obviněný přispěl k rozkrytí části organizované zločinecké skupiny takovým způsobem, že dojde k upuštění od potrestání a v praxi by se skutečně těmto osobám ochrana poskytovala. Ačkoli by zbylí obvinění byli odsouzeni, nadále hrozí této osobě nebezpečí od organizované zločinecké skupiny. Chráněnými osobami by se tedy stal bývalý spolupracující obviněný a jeho blízké osoby. Jako nezbytné by se považovalo přestěhování do zahraničí. V souvislosti s tímto příkladem je nutné uvést, že finanční prostředky na zvláštní ochranu a pomoc jsou značně omezeny, důvodová zpráva počítá s ročními náklady ve výši 30 mil. Kč.⁸⁵ Vzhledem k finanční náročnosti, bude v praxi ochrana tohoto typu uplatňována omezeně. Může dojít k reálné situaci, kdy spolupracující obviněný je přeci jen potrestán a to nepodmíněným trestem odnětí svobody. I v takovém případě by měla být obviněnému poskytnuta ochrana, pokud mu hrozí nebezpečí. Chráněné osoby ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody jsou umístěny ve speciálním oddělení věznice se zvláštním režimem ostrahy. Podle okolností může dojít k zastírání jejich totožnosti a osobní ochranu vykonává Vězeňská služba.⁸⁶

4.6.3 Ochrana svědka v zahraničí

V zahraničních úpravách se lze setkat s institutem korunního svědka, k němuž neoddělitelně patří speciální programy na ochranu svědků, jimiž se stát zavazuje k poskytnutí ochrany osobám spolupracujícím s orgány činnými v trestním řízení. Problematika spočívá zejména v nákladnosti programů, například změna identity a přestěhování do jiného státu jsou opatření, která jsou velmi nákladná. Dokazuje to „například údaj z USA z roku 1996 uvádí, že v prvních 25 let realizace programu bylo na ochranu asi 6500 svědků vydáno ze státního rozpočtu 400 milionů dolarů, tyto náklady rok od roku vzrůstají“

⁸⁴ MARINI Michael, Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka, 2008, st. 100-102

⁸⁵ SOTOLÁŘ.A, PÚRY.F, K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků, Trestněprávní revue, 2003, č.2, st.46-47.

⁸⁶ MARINI Michael, Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka, 2008, st. 103.

Ochrana, která se poskytuje spolupracujícím osobám, bývá zdrojem ostré diskuze, zejména pro nákladnost a také pro to, komu je poskytována. V očích veřejnosti se přeci jen jedná stále o „mafiany“ s pestrou kriminální minulostí, bylo zaznamenáno několik případů, kdy se v době ochrany dopouštěli nových těžkých zločinů. Boj proti kriminalitě není v žádném případě levnou záležitostí. Je nutné porovnat vynaložené výdaje na financování programů na ochranu svědků se škodami, které jsou páčány ve společnosti organizovaným zločinem.⁸⁷

⁸⁷ MUSIL Jan, Korunní svědek ano, či ne, Trestní právo, ročník 2003, číslo 5, st. 14.

5. Případové studie, kde došlo k aplikaci institutu spolupracujícího obviněného

5.1 První případová studie

Konkrétní aplikaci institutu spolupracujícího obviněného míním rozebrat na konkrétních kauzách, které jsou již v právní moci. V první kauze šlo o drogovou trestnou činnost, která byla páchána v organizované skupině. Rozsudek soudu prvního stupně vyhlásil senát Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky Liberec s č. 52 T – 14/2015. Bylo obžalováno celkem 18 osob, přičemž další nebyly, jak již to v této trestné činnosti chodí, ustanoveny. Byli shledáni vinnými z neoprávněného nakládání s psychotropní látkou metamfetamin, který je zařazen do Seznamu II podle Úmluvy o psychotropních látkách a je uveden v příloze č. 5 nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek, které podle § 44c zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů stanoví seznamy omamných a psychotropních látek. Jejich trestná činnost je popsána pod 18- ti body, pro přehlednost jsem se rozhodla, že jednotlivé obžalované ve zkráceném popisu skutku budu označovat číslicemi. Dle rozsudku (který je v právní moci) se tedy obžalovaní dopustili předmětné trestné činnosti takto:

- 1) V Přerově obžalovaní 14 a 16, v průběhu měsíce prosince 2013 vyrobili nejméně z 10 000 gramů léku Cirrus 2.350 gramů metanfetamin, a za účelem další distribuce
- 2) Obžalovaní 14, 16, 9, 10, 11 v měsíci února 2014, v okrese Jablonec nad Nisou vyrobili z 15 000 g léků Cirrus 3 450 gramů metanfetaminu, za účelem další distribuce, přičemž úlohy byly rozděleny tak, že někdo drogu vyráběl, někdo sháněl léky a někdo laboratorní skla, a další obžalovaný se staral o distribuci.
- 3) Obžalovaní 14, 16, 9, v únoru 2014, v okrese Jablonec nad Nisou vyrobili z 23000 gramů léků Cirrus 4 490 gramů metanfetaminu, za účelem další distribuce
- 4) Obžalovaní 14, 10, 2, 7, 11, v měsíci dubnu 2014, v okrese Liberec vyrobili z 33000 gramů léků Cirrus 7312,5 gramů metanfetaminu, následný prodej zajistil jeden z obžalovaných, další část pervitinu putovala prostřednictvím

dalších v podstatě po celé ČR, obžalovaní se na výrobě podíleli různými pracemi a ze zisku každému připadlo 150 000,-Kč

- 5) Obžalovaní 14, 10, 2, 7, 1, 11 a 15 v květnu 2014 v okrese Liberec vyrobili z 33000 gramů léků Cirrus 7312,5 gramů pervitinu a opět přes obžalované tato látka byla distribuována do dalších okresů, všichni zúčastnění byli na výrobě finančně zainteresováni, někdo výrobu řídil, jiní prováděli samotnou práci, někdo zajišťoval chemikálie a každému z nich připadlo 150 000 Kč,- zisku.
- 6) Obžalovaní 14, 2, 7, 10, 15, 1, 11, v červenci 2014, v okrese Nový Jičín a Liberec vyrobili z 30000 gramů léků Cirrus 6750 gramů metanfetaminu, výrobu z důvodu konspirace realizovali na dvou místech, jeden z obžalovaných zajišťoval dopravu, všichni se podíleli finančně, někdo výrobu řídil, jiní vykonávali pomocné práce, či zajišťovali chemikálie a zisk činil 80 000 Kč pro každého.
- 7) Obžalovaní 14, 4, 10, 11, 15, 1, 12, v říjnu 2014 v okrese Česká Lípa vyrobili z 30000 gramů léků Cirrus 6750 gramů metanfetaminu, pervitin v tomto případě putoval do Polské republiky, jeden z obžalovaných zajistil prostory a opět se jednotliví obžalovaní podíleli na výrobě a ostatní vykonávali pomocné práce.
- 8) Obžalovaní 14, 15, 13, 2, 7, 10, 11, 1, v říjnu a listopadu 2014 v okrese Liberec a v Praze vyrobili nejméně z 45000 gramů léků Cirrus nejméně 8000 gramů metanfetaminu, místa výroby z důvodu konspirace měnili a při převozu 1908,22 gramů psychotropní látky byli kontrolováni policií, droga byla nalezena, to vše za situace, že někteří obžalovaní výrobu řídili, někteří prováděli pomocné práce, další kupovali chemikálie a několik z nich mělo funkci kurýra.
- 9) Obžalovaní 14, 17, 4, 16, 10, 11, 12, v listopadu a prosinci 2014, v okrese Česká Lípa vyrobili z 30000 gramů léků Cirrus 6600 gramů pervitinu, což bylo dále rozděleno za účelem dalšího prodeje mezi čtyři obžalované, jeden z obžalovaných sehnal prostory k výrobě a opětovně další se podíleli na řízení a realizaci výroby.
- 10) Obžalovaný 14 v prosinci v roce 2014 prodal odděleně trestně stíhané osobě 84,8 gramů pervitin, který byl následně zajištěn při silniční kontrole.
- 11) Obžalovaní 14, 13, 2, 7, 10, 11, 12, 16, v prosinci 2014 v okrese Česká Lípa, vyrobili z 54300 gramů léků Cirrus 12000 gramů pervitinu, z čehož jeden

obžalovaný si 2435 gramů vzal jako svoji odměnu a zbytek putoval dalším osobám a opět jednotliví obžalovaní se podíleli na této činnosti v zajištění prostor, řízením výroby, nakupování léků a chemikálií, vykonáváním pomocných prací a při odvozu určité částky drogy byla tato opět při silniční kontrole zajištěna. V tomto případě bylo zjištěno, že jeden z obžalovaných řídil motorové vozidlo po požití pervitinu.

- 12) Obžalovaní číslo 3, 4, 5, v prosinci 2014 zajistili 1590,31 gramů metanfetaminu, v Liberci si tuto látku mezi sebou předali a opětovně cestou do Prahy byli policií ve vozidle kontrolováni a látka byla nalezena.
- 13) Obžalovaní číslo 14, 17 v prosinci 2015 ve vozidle taxi převáželi 475, 32 gramů pervitinu.
- 14) Obžalovaní 4, 6 v lednu 2015 prodali v Liberci další osobě 193,977 gramů pervitinu, se kterým byl odděleně stíhaný obžalovaný v rámci silniční kontroly zajištěn. Obžalovaný číslo 14 se měl této trestné činnosti dopustit s tzv. zpětností, jelikož byl v roce 2011 odsouzen Okresním soudem pro drogovou trestnou činnost kvalifikovanou podle paragrafu 283 odst. 1,2 pís. c TZ, za což mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 3 let se zařazením do věznice s dozorem a trest vyhoštění na dobu 5 let
- 15) Obžalovaní 7, 8 v lednu 2015 prodali dalším osobám 1997,7 gramů rostlinného materiálu konopí a prostřednictvím dalších obžalovaných tuto látku distribuovali za 180000 Kč a tato látka byla opět při dopravní kontrole zajištěna.
- 16) Obžalovaný 17 byl kontrolován v prosinci v 2014 v Praze a tím bylo zjištěno, že se zdržuje na území ČR, byť mu byl v roce 2011 pravomocně uložen trest vyhoštění na dobu 5 let.
- 17) Obžalovaný 17 za situace, kdy byl kontrolován v prosinci 2014 policií se vydával za osobu jinou, aby úmyslně zatajil vlastní totožnost a pod touto identitou vystupoval i po zahájení trestního stíhání.
- 18) Obžalovaní 10, 11 od února 2014 do dubna 2015 v úmyslu zastřít původ nabytých finančních prostředků pocházejících z této trestné činnosti hradili úvěr, dodávky elektřiny, plynu a vody a prostřednictvím zasilatelských společností zasílali do Vietnamské socialistické republiky americké dolary v celkové výši 507164 Kč, přičemž tyto částky neodpovídali jejich ročním příjmům.

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že se jednalo o velký počet obžalovaných, jejichž předmětem trestné činnosti byla výroba a distribuce psychotropní látky, prostřednictvím organizované skupiny a ve velkém rozsahu. Je až s podivem, kolik osob se bylo schopno dát dohromady za účelem nelegálního zisku a jak byla tato organizovaná skupina propracovaná. Z rozsudku je zřejmé, že jednotliví obžalovaní měli přesně dané úkoly, ať již přímo vedli výrobu, sháněli prostory, vyráběli, nakupovali a následně distribuovali a takto činili na různých místech ČR. Není bez zajímavosti, že v této trestní věci vystupují převážně občané Vietnamské socialistické republiky, když jeden z obžalovaných z ČR pouze zprostředkoval omamnou látku a druhý, který byl projednáván za pronájem objektu, byl následně zproštěn. Je z toho zřejmé, že vietnamští spoluobčané se dokázali za dobu pobytu v ČR natolik zorganizovat, aby mohli páchat tak sofistikovanou trestnou činnost. Z rozsudku dále vyplývá, že oni jsou nadáni k takovéto organizaci právě svoji pověstnou disciplínou a je podivuhodné, jak na území ČR dokázali zorganizovat výrobu pervitinu v takovém objemu.

Co se týká spolupracujícího obviněného, jednalo se o osobu, které byl uložen výrazně nižší trest odnětí svobody a to právě pro jeho postoj k dokazování. Je možné dojít k závěru, že pokud by nevyověděl veškeré informace, které k dané věci věděl, nedošlo by k odhalení protiprávního jednání a následnému odsouzení všech zúčastněných osob. Tento spolupracující obviněný měl již zkušenost s trestním stíháním, neboť byl v minulosti odsouzen pro shodnou trestnou činnost a tak jistě po poradě s obhájcem zvolil tuto variantu přístupu k dokazování. V dané trestní věci se v podstatě všichni ostatní spoluobžalovaní hájili tím, že se předmětné trestné činnosti buď nedopustili, nebo v podstatně menším rozsahu, dále že výpověď spolupracujícího obžalovaného je lživá, učiněná pouze z toho důvodu, aby mu byl uložen nižší trest. Tato obhajoba nebyla správně soudem přijata, neboť bylo prokázáno, že spolupracující obžalovaný vypovídal stále shodně, což by nebylo možné, když by dané situace sám nezažil, neboť vztahy mezi spoluobžalovanými a jejich vzájemné podíly byly komplikované. V rámci těchto úvah je nutné ještě připomenout, že pokud se jedná o takto rozsáhlou trestnou činnost, kdy na počátku všichni obžalovaní prakticky popřeli protiprávní jednání, měl každý z nich možnost trestnou činnost doznat a ostatní

usvědčit. Správně tedy zákonodárce při ustanovení tohoto institutu nadřadil možnost prokázat trestnou činnost nad přísnější trest.

5.1.1 Výpověď spolupracujícího obviněného

Spolupracující obviněný vypověděl skutečnosti v přípravném řízení, při výpovědi v hlavním líčení se odchýlil od výpovědi z přípravného řízení ve skutečnostech „ že pokud se ženy podílely na výrobě drog, tak to tak, že byly přítomny při vyúčtování, ne přímo, když se droga vyráběla, muselo jim být ale zřejmé, o jaké protiprávní jednání se jednalo.“ Dále „ uvedl, že ženy se principiálně ve vietnamských komunitách hodně starají o rodinu a jídlo.“ Spolupracující obžalovaný se vyjádřil k jednotlivým bodům uvedených v usnesení o zahájení trestního stíhání, uvedl, kdo se účastnil na výrobě psychotropní látky, kdo zajišťoval léky, kdo organizoval, kdo a jak se finančně podílel. Uvedl, že obžalované manžele zná v souvislosti s výrobou drog. Obžalovaná se na výrobním procesu drog nepodílela, ale věděla, že k takovému jednání dochází. Obžalovaná, podle výpovědi spolupracujícího obviněného, byla přítomna jen při vyúčtování a v případě nejasností v souvislosti s vyúčtováním se kontaktovala tato osoba. Spolupracující obviněný vypověděl, jak dlouho se s obviněnými zná a jakou úlohu měli v trestné činnosti. Dále potvrdil, že užíval přezdívku Oc. Vyjádřil se ke skutku 1) na němž se podílel s dalším obžalovaným, z 10 kg léků Cirrus vyrobili 2,350 kg, výroba trvala 3 dny a získal odměnu 50 000,-Kč, ke skutku 2) spolupracoval na výrobě s dalšími osobami, které označil, přičemž jedna z těchto osob měla být vedoucí výroby, vyráběli z 15 kg léků Cirrus a vyrobili 4 kg pervitinu. Ke skutku 3) vypověděl, že výroby se účastnily tři osoby, které označil. Vyrobili z 23 kg léků Cirrus. Spolupracující obviněný získal výnos z této výroby 150 000,-Kč. Ke skutku 4) se vyjádřil, že za výrobu odpovídal on, spolupracoval s dalšími osobami, které označil. Vyráběli z 33 kg léku Cirrus, výroba trvala 5 až 6 dní v případě 5) se výroby účastnili ty samé osoby se stejnou úlohou jako v případě 4. V 6) případě, označil osoby, které se podíleli na výrobě drog a osobu, která poskytovala prostory. Uvedl také, místo, kam se výroba přesunula z technických důvodů. V případě 7) uvedl, kde došlo k výrobě, že vyráběli z 30-33 kg léku Cirrus a výtěžnost byla stejná jako v předchozích případech. Při protiprávním jednáním v případě 8) uvedl místo výroby, označil, kdo poskytoval finance. Dále popsal, jak v kapalně formě převezl materiál do Prahy a následné setkání

na autobusové zastávce, kde v jednom motorovém vozidlu seděli obžalovaní, které spolupracující obžalovaný označil. Na místě v dané situaci pochopil, že má předat psychotropní látku do druhého motorového vozidla a potvrdili si výrobu dalšího pervitinu. Pod jednáním v bodě 9) spolupracující obviněný vypověděl, že s výrobou chtěl již končit a chtěl odjet do Vietnamu, ale osoba, kterou označil, ho přemluvila, aby nadále setrval. Tato osoba tvrdila, že se chce výrobu naučit a dále pokračovat. Uvedl místo, kde výrobu uskutečnili, kdo se na tom podílel, vyrobili z léků Cirrus 6,2 kg pervitinu. K bodu 11) vypověděl, že byla provedena výroba na stejném místě jako v případě 9. Obžalovaní a spolupracující obviněný vyrobili psychotropní látku z 54 kg léků Cirrus. Uvedl kdo, zajišťoval léky a další chemikálie. Výroba dle jeho výpovědi trvala 4 až 5 dní, výnos mu nebyl vyplacen, protože byl mezitím zadržen. V případě 10) uvedl, že osobu zná a několikrát ji prodal pervitin. Osoba byla následně kontrolována hlídkou Policie České republiky. Obžalovaný již v přípravném řízení uvedl, že telefonní hovory a sms zprávy probíhali formou určitých hesel, například pokud bylo uvedeno nebo řečeno „doraž k nám na jídlo.“ nebo „doraž na oslavu.“ nebo „doraž na skleničku.“ znamenalo to, že se bude vyrábět. Když chyběl jód tak chyběl například pepř, knoflíky byly léky Cirrus, paprikový prášek byl fosfór.

Spolupracující obžalovaný zcela přesně popsal úlohu každého spoluobžalovaného a tím pomohl objasnit skutečnosti důležité pro trestní stíhání a odhalit, že se dopouštěli trestné činnosti jako členové organizované skupiny. Rozsah spolupráce obviněného byl dostačující k přiznání statusu spolupracujícího obviněného. K dalším důkazům o páčání trestné činnosti patřilo sledování, odposlechy telekomunikačního provozu, znalecké posudky, odborná vyjádření.

5.1.2 Udělení trestu

Organizovanou skupinou se dle judikatury rozumí sdružení více osob, v němž je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivé členy sdružení a jehož činnost se v důsledku tohoto vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, čímž jsou umocněny jeho škodlivé dopady pro společnost. Skupina nemusí mít trvalejší charakter a tímto způsobem lze spáchat i ojedinělý, jednorázový trestný čin. Nevyžaduje se výslovné přijetí za člena skupiny, nebo výslovné přistoupení ke skupině, ale postačí, že se do ní

obžalovaný včlenil a aktivně se na její činnosti podílel. Soudní praxe dále vyžaduje, aby šlo o sdružení nejméně tří trestně odpovědných osob. Každý z obžalovaných měl plnit určitou úlohu, v souhrnu mělo úsilí směřovat k výrobě psychotropní látky, jeho distribuci a prodeji. V tomto případě byly naplněny podmínky a došlo ke spáchání trestné činnosti organizovanou skupinou, to podmiňuje užití vyšší trestní sazby.

„Ze Stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu i přílohy vyplývá, že za množství *větší než malé* je považováno u psychotropní látky metamfetaminu více než 1,5 g a nejmenší množství účinné látky je stanoveno na 0,5 g případně, na 0,6 g hydrochloridu, v případě omamné látky konopí je pak za množství větší než malé považováno více než 10 g sušiny, nejmenší množství účinné látky Δ 9-tetrahydrocannabinol je stanovena na 1 g této látky. *Větší rozsah* je desetinásobek množství většího než malého, *značný rozsah* je desetinásobek takto určeného většího rozsahu a velkým rozsahem je pak desetinásobek takto zjištěného značného rozsahu.“⁸⁸

Z uvedeného vyplývá, že trestná činnost v tomto případě byla spáchána ve značném rozsahu. Obžalovaní byli odsouzeni ze spáchání trestného činu § 283 odst. 3 TZ, tedy za nedovolenou výrobu a jiné nakládání s omamnými psychotropními látkami a s jedy, jeden obžalovaný zároveň i dle §274 odst.1 TZ, pro přečin ohrožení pod vlivem návykové látky, dva obžalovaní zároveň z dle § 216 odst. 1 pí.s.a), odst.3 písm.b), písm.d TZ, pro legalizace výnosů z trestné činnosti, jeden obžalovaný zároveň z přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí vykázaní podle § 337 odst. 1 b) TZ, pokus přečinu poškození cizích práv podle § 21 odst. 1 a § 181 odst. 1 TZ. Soud odsoudil většinu obžalovaných k trestu odnětí svobody v rozmezí od 8 do 10 let, v jednom případě po aplikaci §58 odst.5 TZ byl obžalovaný odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 4 let. Další obžalovaný, prováděl pomocné práce, byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 3 let, přičemž výkon trestu byl podmíněně odložen na přiměřenou zkušební dobu, dle §81 odst.1 TZ. Spolupracující obviněný byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 4 let, v důsledku aplikace ustanovení §58 odst.4 TZ. Soud snížil trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, u pachatele označeného jako spolupracující obžalovaný muselo dojít ke splnění podmínek stanovených §178a odst.1 TŘ, spolupracující obžalovaný v přípravném řízení a v řízení před soudem poskytl pravdivou a úplnou výpověď o skutečnostech, které byly způsobivé významně

⁸⁸ Stanovisko kolegia Nejvyššího soudu ČR dne 13.3.2014, pod sp. zn.: Tpjn 301/2013

příspěť k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované skupiny, soud musel vzít v úvahu povahu trestného činu uvedeného v doznání v porovnání se zločinem spáchaným členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k jehož objasnění přispěl, dále z významu takového jednání, osobě pachatele a okolnosti případu, zejména zda a jakým způsobem se podílel na takovém zločinu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním případně způsobil. V daném případě podmínky byly naplněny.

5.2 Druhá případová studie

Další případová studie se týká drogové kriminální činnosti, která byla spáchána v organizované skupině. Krajský soud Ústí nad Labem – pobočka Liberec rozhodl v senátě, jehož předsedkyně byla JUDr. Eva Drahotová. Soud shledal 5 obžalovaných vinnými, jejich jednání je shrnuto do 3 bodů.

- 1) V Liberci v objektu společnosti ASSOCIATED WEAVERS, s. r. o a v dalších různých místech v okrese Liberec a Praha zajišťovali pěstování rostlinného materiálu konopí, jeho sušení, distribuci. Trestné činnosti se dopouštěli v období od jara 2013 až do února 2014. Dva z obžalovaných financovali nákup potřebného vybavení, dohlíželi na pěstírnu v objektu firmy ASSOCIATED WEAVERS, s. r. o, zajišťovali její chod i po personální stránce, prodej rostlinného materiálu konopí. Další z obžalovaných zajišťoval dopravu rostlinného materiálu konopí dle pokynu. V jednom případě dělal svým motorovým vozidlem doprovod dalšímu obžalovanému do Prahy, kde došlo k prodeji rostlinného materiálu konopí neustanovené osobě. Později vykonával dozor v pěstírně, zajišťoval potraviny a osobní věci pracovníkům pěstírny, podílel se na financování, získal podíl na zisku. Další obžalovaný, jehož věc byla vyloučena k samostatnému projednání a rozhodnutí, vyplácel odměny, balil, vážil rostlinný materiál. Další osoby vietnamské národnosti byli neustanovené, ti vykonávali práce v souvislosti s pěstováním rostlinného materiálu konopí. V objektu společnosti uzpůsobili 7 místností pro účely pěstování rostlinného materiálu konopí. Neoprávněně vypěstovali nejméně 40 kg konopí.

- 2) V období na počátku března 2014 do 15. 5. 2014 měli obdobně rozdělené úlohy jako v bodě prvním. V tomto období další obžalovaný spolu s dalšími osobami vietnamské národnosti vykonávali práce v souvislosti s pěstováním rostlinného materiálu konopí. Konopí pěstovali v indoorové pěstírně, kde měli vybavení, které bylo pro pěstování potřeba. Rostliny byly rozděleny podle fáze jejich růstu do jednotlivých místností, celkem pěstovali 2 274 kusů. Takto jednali v úmyslu rostlinný materiál sklídit, přepracovat ho do formy tzv. marihuany a prodat.
- 3) Tři obžalovaní v období jarních měsíců 2013 přispěli svým jednáním k fungování organizované skupiny, jejichž účelem bylo konopí ve značném rozsahu převážet z České republiky do Norského království. Obžalovaný na pokyn jiného obžalovaného převzal v Praze 6, 6 až 8 balíčků konopí, celkem 6 kg. Takto získaný materiál obžalovaný svým motorovým vozidlem dovezl do Osla a předal jej dvou obžalovaným, ti jej předali dosud neustanoveným odběratelům. Obžalovaný měl za přepravu získat 200 000,-Kč, nikdy mu však nebyla částka vyplacena.

5.2.1 Výpověď spolupracujícího obviněného

Obžalovaný byl poprvé vyslechnut dne 16. 5. 2014 a uvedl, že obsah usnesení o zahájení trestního stíhání je pravdivý. Dále vypověděl, že jeden z obžalovaných, kterého specifikoval, se ho tázal, zda je schopen zajistit přepravu zboží do zahraničí. Později byl obžalovaný konkrétní a sdělil, že se jedná o vývoz sušeného konopí do zahraničí. V zahraničí neboli v Norském království byl člověk, který měl o konopí zájem. V Praze převzal 5 až 8 balíčků sušeného konopí od osoby, kterou specifikoval a svým motorovým vozidlem ho dopravil do Norska, kde se po telefonickém rozhovoru sešli v Oslu. Sešel se dalšími osobami, z toho jeden byl vietnamské národnosti, ti si vzali zboží a odjeli. Odměna vyslýchanému vyplacena nebyla. Vyslýchaný se s jedním z obžalovaných setkal poprvé a měl dojem, že celou záležitost organizuje. Během léta se mu další obžalovaný nabídl, zda by mu nechtěl pomoci s pěstírnou v Liberci, měl provést náhodné kontroly a prohlídky. Zároveň měl povinnost zjišťovat, jestli lidé, co v pěstírně pracují, něco nepotřebují. S prací začal v říjnu 2013, do areálu měl vstup přes kartu. Měl v přízemí oficiálně pronajatou kancelář, od které měl klíče. Vstup byl možný ještě hlavním vchodem, klíče měla osoba, která zajišťovala kontrolu a jídlo, osobám,

kteře pracovali v pěstírně. Dojížděl do areálu společnosti do prosince 2013 dvakrát týdně. Jiný obžalovaný tam dojížděl taky a vykonával obdobné činnosti a přes speciální program se domlouval s dalším obžalovaným. Na konci roku došlo k setkání s několika obžalovanými. Sklizeň rostlinného materiálu konopí nebyla v rozsahu, v jakém se předpokládala a tak dospěli k závěru, že je nutné provádět více kontrol. Před optimalizací se stávalo, že se všechno sklidilo a pěstírna byla prázdná. Pak mu bylo sděleno, že osoba, kterou specifikoval, rozumí pěstování konopí a že bude v areálu pracovat. Vypovídající specifikoval obžalované, kteří se podílejí na financování a kdo z nich nejvíce prodával. Obžalovaný, kterého označil, mu vždy sdělil výnosy a výdaje, on sám měl 10%, později 15% z výnosu. 1 kg konopí se prodával za 70 000,-Kč, poprvé se sklidilo 16 kg, následovně 24-26kg, 8kg, 12kg, 16 kg. Za dobu svého trvání sdělil, že získal 250 000 až 300 000 po jednotlivých částech. Označil osobu, od které dostával peníze, tato osoba je získávala od dalších dvou osob, které specifikoval. Vypovídající specifikoval také osoby, kteří byli vedoucí, protože to vymysleli a zprovoznili. Označil také osobu pronajímatele, která poskytovala prostory, podle vypovídajícího mohl vědět, co se v areálu pěstuje. Sklizeň prováděli jen Vietnamci, kteří tam také přespávali, též materiál balili a vážili do pytlů, u těchto prací býval vypovídající nebo další obžalovaný. Tyto pytle se vyvezly, to provedli způsobem, že buď on nebo jiný obžalovaný je zavezly na místo v Liberci, kde je předali jiné osobě, jednou je museli zavést až do Mladé Boleslavy. V jednom případě byl u prodeje zboží, doprovázel svým vozidlem auto obžalovaného, který jel se zásilkou do Prahy, jednalo se o 10 kg za ¾ milionu. Při předložení fotoalba specifikoval konkrétně osobu.

Poté co vypovídající *obviněný navrhl, aby s ním bylo jednáno jako se spolupracujícím obviněným*, byl v tomto režimu vyslechnut a zopakoval, co již vypověděl, v jistých případech byl konkrétnější. Konkretizoval velikost balíčků 10x8, které byly v tašce, to že šlo o konopí, poznal i podle specifické vůně, protože jeden z balíčků byl natržený. Pěstírna podle spolupracujícího obviněného fungovala od konce října 2013 do května 2014, stihli se tak 3 až 4 sklizeň. O tom, jak se účtovalo, měl informace od osob, které označil. Měl informaci, že 30% nebo 20% mělo jít vietnamským pěstitelům, zbylé bylo rozděleno mezi obžalované. Osobu, která vystupovala v pozici pracovníka společnosti, kterou označil, viděl několikrát v areálu, ale nikdy v pěstírně. Všechny manuální práce v souvislosti s pěstováním prováděli

osoby vietnamské národnosti a od ledna jim pomáhal jeden z obžalovaných. Byl u několika sporů mezi obžalovanými, které označil, kvůli nákupu materiálu a vybavení. Spolupracující obžalovaný s obžalovanými nadále spolupracoval, protože se domníval, že peníze v budoucnu skutečně dostane. Stávalo se, že od osoby, kterou specifikoval, dostával tašky, kde bylo hnojivo, někdy i květináče, takový materiál dopravoval do pěstírny, uvedl také, kdo záležitost organizoval. Uvedl, že zahradníci přicházeli v přítomnosti obžalovaného nebo je tam pouštěl on. Další obžalovaní se dostali do objektu přes kartu. Výtah byl zabezpečen tím způsobem, že zevnitř byl zámek na klíč. Ve třetím patře viděl jednou obžalovaného, kterého specifikoval, ale v té době byly prostory uklizené. Spolupracující obviněný dále uvedl, že v objektu byla vzduchotechnika, tudíž tam nebylo v nic cítit a to ani v závěrečné fázi růstu. Na dotaz odpověděl, že spoluobžalovaný se v pěstírně vyskytl 4x až 7x. Při hlavním líčení vše zopakoval. Spolupracující obviněný v minulosti pracoval u Policie České republiky v Liberci, v roce 1993 na vlastní žádost odešel. V minulosti byl souzen za nepřímé úplatkářství, byl mu uložen peněžitý trest, který zaplatil, odsouzení bylo zahlazeno. K spoluobžalovanému uvedl, že dle informací od jiného obžalovaného, byl on za celým provozem pěstírny, v objektu ho viděl jen jednou. Distribuce podle spolupracujícího obžalovaného směřovala do vietnamské komunity, neuvědomoval si, že se jedná o organizovanou skupinu. Nikdy nebyl konzumentem marihuany.

5.2.2 Udělení trestu

Krajský soud Ústí nad Labem – pobočka Liberec měl za to, že vina byla nepochybně prokázána. Soud vycházel z výpovědi spolupracujícího obžalovaného, který vypovídal ve všech fázích trestního řízení shodně, vypovídal o svém protiprávním jednání a jednání ostatních spoluobžalovaných. Informace získané od spolupracujícího obžalovaného byly logické a nebyly zjištěny žádné skutečnosti, na základě kterých lze pochybovat o pravdivosti výpovědi. Soud vycházel z dalších důkazů, které byly získány sledováním, odposlechy telekomunikačního provozu, znaleckými posudky, odbornými vyjádřeními. Aby obviněný mohl získat status spolupracujícího obviněného, musí se k trestné činnosti plně doznat. V tomto případě se doznal k trestné činnosti pouze jeden ze všech obviněných. Ostatní obvinění skutečnost, že by spáchali trestnou činnost, popřeli. Jeden z obžalovaných uvedl, že spolupracujícímu obžalovanému nezbylo nic jiného,

než se doznat, kvůli provedenému policejnímu zásahu v pěstírně, kde byl zajištěn a že má kontakty u policie, tato skutečnost zjištěna nebyla. Všichni obžalovaní byli odsouzeni ze spáchání zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, 2 písm. a), odst. 3 písm. c) TZ a tři z obžalovaných, včetně spolupracujícího obviněného zároveň ze spáchání zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, 2 písm. c), odst. 4 písm. c) TZ. Dva z obžalovaných byli odsouzeni k trestu odnětí svobody v trvání 13 let a byli zařazeni do věznice s ostrahou, další dva obžalovaní byli odsouzeni k trestu odnětí svobody v trvání 3 let a byli zařazeni do věznice s dozorem, v daném případě došlo k aplikaci ustanovení §58 odst.1,3 TZ. Spolupracujícímu obžalovanému byl udělen, po aplikaci §58 odst. 4 TZ, trest odnětí svobody v trvání 3 let. Podle § 81 odst. 1, § 82 odst. 1 a § 84 TZ byl výkon tohoto trestu podmíněně odložen a byla stanovena zkušební doba v trvání 5 let a současně byl nad obžalovaným vysloven dohled. Podle § 67 odst. 1 a § 68 odst. 1,2 TZ mu byl uložen peněžitý trest ve výměře 50 celých denních sazeb s výší jedné denní sazby 5.000,- Kč, tedy v celkové výši 250.000,- Kč. Podle § 69 odst. 1 TZ byl pro případ, že by ve stanovené lhůtě nebyl peněžitý trest vykonán, stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání 2 let. Spolupracujícímu obžalovanému byla udělena kombinace alternativních trestů, v daném případě lze situaci vyhodnotit tak, že spolupracující obviněný byl bonifikován za poskytnuté informace.

5.3 Závěr

K oběma studiím je tedy možné konstatovat, že institut spolupracujícího obviněného splnil svůj účel, rozsáhlá, mimořádně společensky škodlivá trestná činnost byla odhalena, prokázána a byly uloženy odpovídající tresty. Je možné tedy najít návaznost mezi ochotou obviněného doznat trestnou činnost a usvědčit spoluobviněného s tím, že jeho pozice bude výhodnější.

Lze uvést, že to je šance každého z obviněných, v takto rozsáhlé trestné činnosti, kdo první a úspěšně tento institut použije. Je však nutné poukázat na fakt, že spolupracující obviněný nese tzv. svoji kůži na trh, neboť dopředu neví, na kolik bude jeho spolupráce s orgány činnými v trestním řízení při ukládání trestu soudem

„oceněna“, a co mu případně od spoluobžalovaných hrozí. Spolupráce musí být v takovém rozsahu, aby spolupracující obviněný významně přispěl k odhalení organizovaného zločinu, což vyplývá z jednotlivých výpovědí spolupracujících obviněných uvedených v případových studiích. Zajímavá situace je uvedena v druhé případové studii, kdy obviněný navrhně, aby s ním bylo jednáno jako se spolupracujícím obviněným. Fakticky dochází k neformální „džentlmenské“ dohodě mezi orgány činnými v trestním řízení a obviněným.

Je nutné si uvědomit, že – konkrétně v těchto drogových kauzách- vystupují leckdy pachatelé, kteří mají bohatou kriminální minulost a tak se pak mohou i prostřednictvím dalších osob těmto spoluobžalovaným mstít. Je možné dojít k závěru, že právě drogová trestná činnost by leckdy nebyla bez spolupracujícího obviněného objasněna. Pokud jsem mohla čerpat informace od Krajského soudu Ústí nad Labem- pobočka Liberec, institut spolupracujícího obviněného je veden výlučně v drogových kauzách. Dotazem bylo zjištěno, že zatím nedošlo k odhalení například násilné trestné činnosti ze msty vůči tomu, kdo trestnou činnost doznal.

Závěr

Institut spolupracujícího obviněného má svůj původ v angloamerickém právním prostředí, ze kterého byl převzat. Vešel do povědomí české veřejnosti zejména díky kauze Davida Ratha, kde došlo k jeho aplikaci. Ačkoliv má úprava mnoho nedostatků a tudíž také mnoho odpůrců, zcela nepochybně napomáhá k odhalování a rozbíjení struktur organizovaného zločinu.

Orgány činné v trestním řízení tento institut užívají nejčastěji za situace, kdy se nachází v důkazní nouzi. Obviněný, který se rozhodne spolupracovat, zcela jistě nezíská sympatie ostatních spolupachatelů, jejichž společnou trestnou činnost pomohl rozkrýt a kteří se často jen díky spolupracujícímu obviněnému ocitli v postavení obžalovaných. Snaha takto usvědčených spolupachatelů je spolupracujícího obviněného co nejvíce znevěrohodnit či zpochybnit oprávněnost jeho procesního postavení. Za tyto ústrky by měla být spolupracujícímu obviněnému poskytnuta odměna v podobě výrazně nižšího trestu či dokonce upuštění od potrestání. Možnost upuštění od potrestání považuji za problematickou, kloním se k názoru, že je důležité, aby pachatel trestného činu byl za spáchaný trestný čin potrestán.

Dále je problematické netransparentní rozhodnutí státního zástupce o udělení statusu spolupracujícího obviněného, v odborné veřejnosti převažuje názor, že by o udělení statusu měl rozhodovat nestranný a nezávislý soud a to i z důvodu, že by se obviněný mohl rozhodnout ke spolupráci v průběhu hlavního líčení.

Jako další nedostatek je možné uvést, že právní úprava institutu neřeší, zda status spolupracujícího obviněného lze získat jen jednou, není výslovně řešena recidiva těchto osob.

V praxi se ochrana spolupracujícímu obviněnému a jeho blízkým neposkytuje. Toto shledávám jako nedostatek a to zejména v případech, kdy je institut využit pro rozbití mezinárodního organizovaného zločinu.

I přes určité nedostatky se stále jedná o velmi účinnou cestu, jak získat informace a prokázat vinu. Zločinci své metody vylepšují, dopouštějí se čím dál tím sofistikovanější trestné činnosti a mají tak náskok před justicí, která se jej musí alespoň

pokusit dohnat tím, že bude aplikovat podobné instituty.

Cílem mé diplomové práce bylo popsat aktuální úpravu institutu spolupracujícího obviněného včetně jeho vývoje, porovnání s institutem korunního svědka, popsat organizovaný zločin a uvést další možné prostředky boje proti organizovanému zločinu.

V současné době probíhají práce na rekodifikaci trestního práva a tak bude nutné opětovně projednat otázky týkající se institutu spolupracujícího obviněného, zda jej ponechat nebo vylepšit. Dále bude nutné posoudit, otázky týkající se institutu korunního svědka, zda jej zavést nebo postačí institut spolupracujícího obviněného.

Institut spolupracujícího obviněného je efektivní v boji proti organizovanému zločinu, dle údajů Krajského soudu Ústí nad Labem – pobočka Liberec je významný zejména v boji proti drogové kriminalitě.

Seznam použité literatury

Monografická literatura a sborníky

- BLACK, Henry Campbell, Joseph R. NOLAN a Jacqueline M. NOLAN-HALEY. Blackův právní slovník. [Sv. 2.], J-Z. 6. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1993. ISBN 80-85605-23-6.
- LANGBEIN, John H., Renée Lettow LERNER a Bruce P. SMITH. History of the common law: the development of Anglo-American legal institutions. Austin: Wolters Kluwer Law & Business, c2009. ISBN 978-0-7355-6290-5.
- HENRYCH a kolektiv, Hendrychův právní slovník, 3. vydání, 2009, C.H.Beck, ISBN 978-80-7400-059-1.
- VÁLKOVÁ, Helena a Simona STOČESOVÁ. Nad institutem korunního svědka: sborník příspěvků z odborného semináře, 6. února 2003 v Plzni. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003. ISBN 80-7082-982-6.
- JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student. ISBN 978-80-7502-160-1.
- JELÍNEK, Jiří. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2016. Glosátor. ISBN 978-80-7502-106-9.
- VANTUCH, Pavel. Trestní zákoník s komentářem, k 1.8. 2011: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů : informace z judikatury. Olomouc: ANAG, 2011. Právo. ISBN 978-80-7263-677-8.
- CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie. ISBN 978-80-7338-155-4.
- ŠÁMAL, Pavel a Tomáš GRIVNA. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
- MARINI, Michael. Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-732-4.

- ŠÁMAL, Pavel. Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému. Praha: Codex Bohemia, 1999. ISBN 80-85963-89-2.
- JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges), 976 s. ISBN 978-80-7502-044-4.

Odborné články

- MUSIL Jan, Korunní svědek - ano či ne, Trestní právo, ročník 2001, číslo 4., ISSN 1211-2860.
- MUSIL Jan, Korunní svědek ano, či ne, Trestní právo, ročník 2003, číslo 5., ISSN 1211-2860.
- GŘIVNA, T. Účinná lítost u korupčních trestních činů. In: Dny práva – 2011 – Days of Law, ISBN 978-80- 210-5916-0.
- STUPKOVÁ, Lucie. Institut spolupracujícího obviněného a korunního svědka ve světle základních zásad trestního práva procesního. Základní zásady trestního řízení - vůdčí ideje českého trestního procesu: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2016, trestní sekce. Praha: Leges, 2016, 209-218. ISBN 978-80-7502-155-7.
- MICHORA, Zdeněk. Expanzivní oportunita v kontextu rekonstrukce trestního procesu a spolupracující obviněný. Trestněprávní revue. 2017, 1-7. ISSN 1213-5313.
- ŘEHÁČEK, Jan. Mlčení zlato aneb spoluprací se státním zástupcem k přísnějšímu trestu. Trestněprávní revue. 2016, 44-46. ISSN 1213-5313.
- KOPEČNÝ Zdeněk, Možnosti a limity použití policejního agenta v boji proti organizovanému zločinu JELÍNEK, Jiří. Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty) : sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-068-0.
- JELÍNEK, Milan. Ústavní meze prostorových odposlechů ke sledování osob a věcí podle § 158d trestního řádu. Bulletin advokacie. 2010, 31-35. ISSN 1210-6348.

- BOUDA, Zbyněk. Účinná lítost, spolupracující obviněný, program shovívavosti - obdobné instituty na cestě k efektivnějšímu právu? Časopis pro právní vědu a praxi. 2009, 17(3), 218-224. ISSN 1210-9126.
- SCHRAMHAUSER, J. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. Trestněprávní revue. 2012, č. 1, s. 11-17, ISSN 1213-5313.
- LICHNOVSKÝ Vladimír, Některým nedostatkům právní úpravy spolupracujícího obviněného, JELÍNEK, Jiří. Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty) : sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-068-0.
- MICHORA Zdeněk, Ochrana spolupracujícího obviněného, Wolters Kluwer, 2017, roč. 15, č. 4, str. 43-49, ISSN 1214-3758.
- VANTUCH, Pavel. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. Trestní právo. 2012, 16 (7-8), 19-29, ISSN 1211- 2860.
- SOTOLÁŘ.A, PÚRY.F, K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků, Trestněprávní revue, 2003, č.2, st.46-47, ISSN 1213-5313.

Webové prameny

- CEJP Martin a kolektiv, Organizovaný zločin v ČR III, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, st. 16- 18, 2004, přístupné z <http://www.ok.cz/iksp/docs/301.pdf> (25.10.2017)
- Projev Martina Peciny v poslanecké sněmovně, přístupné z <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/014schuz/s014043.htm> (21.11.2017)
- STUPKOVÁ Lucie, Rigorózní práce, téma Spolupracující obviněný, rok obhajoby 2016, st. 53-62, přístupné z https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/176643/28673716/?q=%7B%22_____searchform___search%22%3A%22Spolupracuj%5Cu00edc%5Cu00ed+obvin%5Cu011bn%5Cu00fd%22%2C%22_____searchform___butsearch%22%3A%22Vyhledat%22%2C%22PNzzpSearchListbasic%22%3A1%7D&lang=cs (20.11.2017)

- Rozhovor s prof. Jelínkem o institutu spolupracujícího obviněného:
<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhuje-profesor-jelinek> (24.11.2017)
- <http://www.policie.cz/clanek/mnozstvi-vetsi-nez-male.aspx> (5.1.2018)

Právní předpisy

- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobody jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Jiné právní předpisy

- Strafgesetzbuch (trestní zákoník)
- Strafprozeßordnung (trestní řád)
- Kronenzeugegesetz (zákon o korunním svědkovi)
- Gesetz über den Verkehr mit Betäubungsmitteln (zákon o omamných látkách)
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

- Rámcové rozhodnutí Rady 2008/841/SVV ze dne 24. 10. 2008 o boji proti organizované trestné činnosti.

Judikatura

- Stanovisko kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25.9.2014, Tpjn 301/2014
- Stanovisko kolegia Nejvyššího soudu ČR dne 13.3.2014, pod sp. zn.: Tpjn 301/2013
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. listopadu 1999 sp. zn. III. ÚS 95/99, N 165/16 SbNU 215
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 13. března 2014, sp. zn. III. ÚS 859/13, U 4/72 SbNU 575
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. prosince 2012, sp. zn. 7 Tdo 1315/2012
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. srpna 2014, sp. zn. 5 Tdo 769/2013
- Rozhodnutí ESLP ze dne 3. března 2009, ve věci Atanasov proti Bulharsku, č. stížnosti 20309/02;
- Rozhodnutí ESLP ze dne 27. ledna 2004, ve věci Verhoek proti Nizozemsku, č. stížnosti 54445/00.

Abstrakt

Cílem diplomové práce je rozbor aktuální právní úpravy spolupracujícího obviněného. Je rozdělena do 5 kapitol. V první kapitole jsou vymezeny pojmy korunního svědka a spolupracujícího obviněného, doplněné úvahami de lege ferenda. Ve druhé kapitole autorka uvádí jednotlivé základní zásady trestního řízení a popisuje, jakým způsobem je institut spolupracujícího obviněného ovlivňuje. Třetí kapitola je věnována organizovanému zločinu a prostředkům, které se aplikují k jeho potírání. Ve čtvrté kapitole je podrobněji popsána úprava institutu spolupracujícího obviněného. V této kapitole se autorka zaměřuje na přiznání statusu spolupracujícího obviněného, motivaci, výpověď a ochranu spolupracujícího obviněného. Dále autorka posuzuje možnou aplikaci institutu utajeného svědka na spolupracujícího obviněného. V poslední kapitole jsou uvedeny případy, kde došlo k aplikaci institutu spolupracujícího obviněného. V případových studiích se autorka zaměřuje zejména na výpověď spolupracujícího obviněného, přiznání statusu spolupracujícího obviněného a udělení trestu spolupracujícímu obžalovanému v porovnání s ostatními obžalovaným. V závěru jsou shrnuty nedostatky, které byly na právní úpravě institutu spolupracujícího obviněného nalezeny.

Klíčová slova: spolupracující obviněný, korunní svědek, organizovaný zločin

Abstract

The aim of the thesis is an analysis of the topical legal form of the cooperating defendant. It is divided into 5 chapters. In the first chapter there are given concepts of the crown witness and the cooperating defendant, added deliberation of *de lege ferenda*. In the second chapter the author gives particular principles of the prosecution and describes in what way the institution of the cooperating defendant influences them. The third chapter is devoted to the organized crime and the legal means which are applied to its prosecution. In the fourth chapter the modification of the institution of the cooperating defendant is described in detail. In this chapter the author points out the importance of the confession of the status of the cooperating defendant, the motivation, the verbal testimony, the protection of the cooperating defendant. Further the author takes a possible application of the institution of the hidden witness for cooperating defendant into consideration. In the last chapter the author gives cases, where an application of the institute of cooperating defendant is used. In the case studies the author especially aims at the testimony of cooperating defendant. The admission of the status of the cooperating defendant and what kind of punishment was given to the cooperating defendant in comparison with the others defendants. In the conclusion the author summarises the insufficiency, that was found in the legal form of the institution of the cooperating defendant.

Key words: cooperating defendant, crown witness, organized crime